Ն՝ 1211 — 1881 ՕԳՈՍՏՈՍ 28 ՇԱԲԱԹ — ՏԷՕՐՏԻՆՃԻԻ ՄԷՆԷ

ԱՊՕՆԷ ԳԻՆԵՐԸ
Մէջիտիէյէ 20 ղրուշտան
ՍՊԱՄՊՈՒԼ ԻՔԱՒՈՒՆ
Պիր ամիսլիք . . . 150 ղ.
Այլթի այլըգ . . . 80 »
Իր՝ այլըգ . . . 40 »
ՎԻՆԱՑԱԾ ԻՔԱՒՈՒՆ
Բոլոր իլի իրական օլունճագ-դաք իշլուն
Պիր սէնէլիք . . . 200 ղ.
Այլթի այլըգ . . . 100 »

20 Բարա

ԹԷՐՃԷՄԱՆԸ ԷՖՐԵՍ

ՄԷՎԱՏՏԸ ԲՈԼԻՍԻԳԻՅԷ ԻԼՄԻՅԷ ՎԷ ՄԻԼԻՅԷ

ՎԷ ՍԱԽԻՐԷՑԻ ՀԱՄԻ ԵԷՎՄԻ ԶԱՔԷՊԱ ՏԷՐ

ԻԼԱՆԱԹ ԳԻՆԵՐԸ
Պէհէր ադրեսը իշիւն
1 վէ 2 վէ 3 ինճի սահիֆէ 5 ղ.
4 իւնճիւ սահիֆէյէ . . 2 »
ԻԽԹԱՐ. Պանկա, Շիրքէթ վէ ուսմուրու սարրաֆիյէյէ այլտ.
2 վէ 3ի հէնդ սահիֆէյէրէ 6 ղ.
4 իւնճիւ սահիֆէյէ . . 4 »
Հինգ տէ միւտտէթ իշիւն իլանաթա այրը բազարլըգ օլուր:
Մէվատտը նաֆիյայա տայիր պէնալէր մէճճանէն գապուլ օլունաճագ վէ տէրճ օլունմայան էվրաք, իատէ օլունմայաճագ:

20 Բարա

Իտարէյանէսի վէ մաթպասաը, Սթամպօլոտա Պապը Ալի ճատտէսինտէ էսկի Պապը Զապթիյէ սօգաղը քէշէքէսինտէ նումէրօ 8 տէ տիր: — Ղազէթանքն, ուսմուրու իտարէ վէ թահրիրիյէսինէ այիտ քեանֆիյէյի մէվատտ հագգընտա, Միւտիրի զազէթա Տիգրան Ճիվէլէկեանա միւրաճաաթ օլունմասաը կիպիկ, քեանֆիյէյի մէքեաթիպին տախի անքն ճամբնա կէօնտէրիլմէսի իգնէյա էտէր:

ԱՍԻԱԱՆԻ 28 ՕԳՈՍՏՈՍ

ՎՈՒԼԿԱՊԻԼԷՐԻՄԻԶԷ ԻՍԹԱՐ

Կաղէթալարտա նէյզը օլունաճագ մէքեաթիպին իմզալարը տախի սուրէթը սարիհատա նէյզը օլունմասը հագգընտա Մաթպուաթ իտարէի պէհլիյէսի Թարաֆընտան կէչէնտէ վուգու պուլան թէնպիհի պաղը քիմսէյէր եանլըշ անպարագ, պու թէտապիրին մուխպիր մէքթուպլարը հագգընտա տախի ճարի օլաճաղընա զահիպ օլմուշլարի իսէ տէ, ուսուսը մէզքիրէնին եալնըզ խուսուսի մէքթուպլար հագգընտա ճարի օլուպ, մուխպիր մէքթէուպլարընն իմզալարը քէլէվվէլ սէթր իտիլէճէյի իսթար օլմընուր:

ԿԻՒՆԷԼԻԳ ՀԱՎԱՏԻՍ

Տէրսաատէթտէն 31 օգոստոս թարիխլէ Ինկիլիզ կաղէթալարընա քէշիտէ օլունան պիր թէլէկրաֆա կէօրէ, Պէրլին ահտամէսինին Էրմէնիլէրտէն մէսաքիւն վիլայաթտա բուլահաթ իճրասընա տայիր օլան 61ինճի պէնտի ահքեամընը իճրասը լիւզումը եէնիտէն տուէլը մուազամա սիւֆէրասը թարաֆընտան Պապը Ալիյէ պէյան օլունմուշ տը։ Պիր գաչ կիւն մուգատտէմ Ինկիլիզերա սէֆիրի Լօրա Տիւֆրին՝ պու պապտէ Պաղ վէքիլ բաշա հաղրէթլերի իլէ պիր միւլագաթտա պուլունմուշ, վէ էհալիի մէզքիրէնին թէչէքքիլաթընը տէֆ ու բէֆ իչիւն հիւքիւմէթը Պէնիյէնին քէնտի իրատէթիյէ վէ սէրիան պիր թէտապիրը միւէսսիր իթթիֆազ իթմէսինի թավսիյէ էյլէմիշ տիր։ Բիվայէթէ կէօրէ, իշպու միւլագաթ էնանարնտա սէֆիրը միւշարիյէյի՝ վիլայաթը մէզքիրէտէ միւրթէքիպ օլուգլարը տէրքեար օյան վէ պուլունտուգլարը վազիյէթէ հիչ պիր վագթ միւսթաճադ օլմայան պաղը պէօյիւք մէմուրիրինն էսասիսինի զիքր իթմիշ, վէ մէմուրինի մերգումէնին սէրիան ազլի՝ հիւքիւմէթը Պէնիյէնին իսթիգամէթի իլէ նիյաթը հասէնէտինէ պիր տէլիլ օլաճաղընը թէֆհիմ իլէմիշ տիր։

—

Տիւնքի կիւն տահնէր վէքիլէրի իլէ մալիյէ գօմիսիօնու ազալարը սահաթ 3 բատտէլերինտէ Շուրայի տէվլէթ տահիրէսինտէ իճթիմա իտէրէք սահաթ օնա գատար իճրան միւզաքէրաթտա պուլունմուշլար իսէ տէ, գօմիսիոնընն միւզաքէրաթը խաֆի գալմասը մուգարրեր օլուուղունտան, պիթթապ մալիյամի ալընմամըզ տը։ Խիթամը միւգաքէրէտէ բէիսը գօմիսիոն Սէրվէր բաշա հաղրէթլերի իլէ Մալիյէ նազիրը Միւնիր պէյ էֆէնտի հաղրէթլերի՝ գօմիսիոնընն խիւլասան միւզաքէրաթընը ալմէք իւզրէ Պաղ վէքիլ բաշա հաղրէթլերի իլէ իբի սահաթ գատար միւլագաթ իթմիշլեր տիր։

—

Վիէննատան օգոստոս 30 թարիխլէ եազըլըրընա կէօրէ, Արնավուտլըրընն շրմալ ճիհէթի տահիմա հէյեճան վէ դալեան իչինտէ պուլունուլ։ Խուսուսիլէ Բիւրդէրին վէ Եագօվատա գարըշըգըշլար վուգուա կէլմէքտէ տիր։ Տէրվիշ բաշա իլէ ասիլէր միյանընտա պիր մուհարէպէ վագը օլուպ, պունտա ասիլէր փիրարէ մէճպուր օլմուշ, վէ Թիւրքլէր 20 գատար թէլէֆաթ վէրմիշլեր տիր։ Շգօտրատան Բիւրդերին իւզերինէ իբի թապուր բէյատէ ասքերի օէզգ օլունմուշ տը։ Վիէննատա զանն օլունտուղունա կէօրէ, Սթամպօլտա մահպուս պուլունան Միրահիրի Բըրէնք Պիպ-Ֆօտանընն եագընտա սեպիլի թախլիյէ օլունաճագ տը։

Բարկուզատան 31 օգոստ. թարիխլէ եազըլըրընա կէօրէ, Իրէք գուրպինտէ վագը նեգա նամ մահալ էհալիսի Տէրվիշ բաշա ալէյհինտէ իսեան իտուպ, պաղը Օսմանը ասքերինի թէլէֆ իթմիշլեր տիր։

Տէրվիշ բաշա Շգօտրատան իմտատա թալեպ իթմիշ տիր։

—

Թէսալիանընն պաղը Միւսլիման ասհապը սերվեթի Սթամպօլա կէլմէք իւզրէ օրատան հարէքէթ իթմիշլեր տիր։

—

Օսմանլը վէ Եունան հուատուտնատան ախիրէն վիւրուտ իտէն խապերլերէրէ կէօրէ, Բէճէպ բաշա էլան Լարիսատա (Եէնի շէհրատ) վէ Նէճիպ բաշա տախի վօլօստա պուլունուպ, լաքին Բէճէպ բաշա էլասօնա վէ Նէճիպ բաշա տախի Սէլանիյէ կիթմէքքիւզրէ հաղբրանմագտա իմիշլեր։

—

Մէմուրալ Տէբրմբրէյին պէյանընա կէօրէ, եէր Պէրլին ահտամէսինի իմզա իտեն տէվլէթլեր միւտախէլէ իթմէզլեր իսէ, Պապը Ալի՝ Անատօլու վէ Սուրիանընն թահրիրը նուֆիւսընա մուվֆագաթ իտեյօր։

—

Տիւնքի Սրմաղընը պէհանընա կէօրէ, Արնավուտլուգ գօմանտանը Տէրվիշ բաշա հաղրէթլերի ըմթամպօլա չաղրբրմիշ տը։

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

—Ֆրանսզ սէֆիրի Մ. Թիսոտիւն Տէրսաատէթէ վասը օլմուշ տը։ Խարիճիյէ մէմուրիրինէն պիր զաթ՝ սէֆիրի մուամիլէյհի իսթիգպալ իչիւն պիր վարօրը մախսուս իլէ Պողազ իչինէ կէթմիշ տիր։

—Կէլէճէք՝ իլք պահարտա էվրօբայա սէեահաթ իտէճէք օյան իրան Շահը հաղրէթլերի՝ էկէր Շէյխ Իսպէյտուլլահ Տէրսաատէթտէն ուզագ պիրզ՝մահալատ իգամէթ իթտիրիլէճէք օլուր իսէ, Տէրսաատէթ տախի ուզրայաճագ իմիշ։

—Պէօյիւքտէրէտէ իգամէթ իթմէքտէ օլան Ինկիլիզ տահնէր վէքիլի Մ. Պուրգ՝ քէնտիսիլէ միւլագաթ իմմէք իսթեէնէլերի սապահլայրն ալաֆրանկա սահաթ 9 1/2տան 11է գատար զապուլ իտէպիլէճէլինի կաղէթալար իլէ իլան իլէմիշ տիր։

—Մէքթէպը Թրպպիյէնին թէվզիի միւքեաֆաթ բէսմի կէլէճէք բազար իրթէսի կիւնիւ իճրա օլունաճագ իմիշ։

—Վէֆէ կաղէթասը՝ վուգուպուլան էմրը ալի մուճիպինէ պիր միւտտէթը ղայրը մահտուտ իչիւն թաթիլ գէլընմէզ տը։

—Եանեա վիլայէթինտէ բէրմաթի գազասընտան Սթամպօլա կէլէն խուսուսի պիր թէլէկրաֆ տը։

«Մանասթը վիլայէթինին գօլօնիա գազալը նէվրուզ նամ մէշհուր սէրքէրտէնին հատուտ չէթէսի՝ բէրմաթի գազասընտա վագը Զիկօր գարիյէսինտէն պոգոզ քիչի էսիր թութմուշ տը։

«Մէզքիր չէթ՝ Պօպկազ նամ տիկէր պիր գարիյէյի տախի ղասպ իթմիշ տիր։

«Պունլարընն եաթագլարը՝ մէմլէքէթին պէյրերի տիրէր։»

—Վան կէօրիւնտէ վարօր իչիւթմէք իւզրէ պունտան ազտէմ պիր զաթ թարաֆընտան արանըլան իմթիյազընն պու քէրրէ Շուրայի Տէվլէթ թարաֆընտան խաֆ օլունտուղունա տահիր տիւնքի Վանընը վերտիյի հավատիա՝ պու կիւն նէյզ օլունան պիր իլանը ըսմի իլէ թէքզիպ օլունույօր։

—Մէքթէպը սէնայինին դըզ չակիրտանը քէնտի էսէրլերի օլարագ իչլէտիքլերի նէֆիս պիր խալըյը Մըսրրը բրէնսէս Զէյնէպ հանըմ հաղրէթլերինէ իհտա վէ թագտիմ իթմիշ օլմաղա, պունա մուգապէլէթէն հանըմը միւշարիյէյհա վէ իդմիր, էրզրում վանի վէ մահալը սարրե Առաջնորդարընա պիրէր կոնդակ ղոնագ իրսալ իտէրէք, մէզքուր ընկերութիւնա իանէ թօրլուամաղա հիմմէթ օլունմասընը լամավանէ իլէմիշ տիր։

—

Աթիտէքի սիվասնամէ թիւլկնտեան, Նիկոլոս էֆէնտինին ախնքի Միլլէթ մէճլիսի ուսմումիրինտէ Դիւանա թագրիմ իթմիկի սիվասնամէ տիր,

ՄԵԾ ԱՄԵՆԱՓԱՌ ԷՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎՈՑ

Ազգային ժողովոյս անցեալ տարեշրջանի վերջին նստան մէջ որոշ Ապրիլի 1881, Իզմիրլեան Գերմաթէոս Եպիսկոպոսի կողմանէ առ կրօնական Խորհրդականն ուղղեալ հարցումը կրկնուած էր Սուրբ Կաթողիկոսական Լատուցմանն և Ազգ. դարաւոր իրաւանց մի քանիին ջնջումը նկրտող իր գործած արարքներն բաւական զօրաւոր չեն միթէ իրմէն հեռացնելու ազգին այն ընդհանուր վատահութիւնն ու համակրութիւնը որովք կաթողիկոսութեան արժանի հանդիսացաւ և որոց վայելմամբը միայն հնար և կարելի է իրեն կաթողիկոսական պաշտօնն շարունակել։

Կ'լուսամ թէ Ազգին և Ազգ. եկեղեցւոյ միութեան և իրաւանց շահուցը նախանձախնդիր միւս պատուարժան երեսփոխանք ալ պիտի ձայնակցին ինձ, վերոյիշեալ հարցմանցս պատասխանը խնդրելու Ազգ. վարչութենէն, և անմիջապէս լուրջ նկատողութեան առնելու Ազգ. ժողովոյ որոշմանն առաջը Սուրբ կաթողիկոսին այժմու գտնուած կացութիւնն քննելու և ըստ այնմ իւր վերջնական վճիռն արտասանելու հարկը, անել և գայթակղական խնդրոյ մը միանգամ ընդմիշտ վերջացնելու համար։

Ազգ. Ներսէս Եպիսկոպոս

Նեմ. Մ. Թէ-լդէնտ՝ենց

1881 Օգոստ. 27
Կ. Պոլիս

Թէրճէմանը Լիֆէրը. Ֆիւնքի նիւսխէմիրտէ Միլլէթ մէճլիսի ուսմումիրինին մինգաքէրաթընը թարիֆ իթթիկիմիզ մզրատա պէյան օրընտրզը վէճհէյէ, մէճլիսի մէզքուր թիւլաքէնտճեան էֆէնտինին պայատէ մինիստիրճ սիվասլիին պիրինճի գրամր հագգընտա եուսուֆեան էֆէնտի թարաֆընտան պուրքիթը մուֆասսալէտ պէրիլէն կիզպահաթը իճճեմա իրուպ թահսին ելլէտիքճէն սօնրա, իբինճի գրամը հագգընտա տա խալիճէ միւգաքէրէ իթմիշ վէ Ազգ. վարչութիւնն Սիս Դանիկոսը լուսրա իթմէքտէ օլաուղու միւզաքէրէնին նէթիճէի գաթիաքընը խսթիհսալ իթտիկէնտէն սօնրա պու իքինճի նօգթանընն մէսելէ թահրիրա կիրմէսի լազըմ կէլէճէկինէ գարար վերմիշ տիր։

Մէզքուր սիվասլամէ մինտերիճ իքինճի գրամ՝ պալատէքի ապընտա գրաթթ օլունտուղու պէճճէլ, Սիս կաթողիկոսքընն սճտա վէֆասըզլըզը վէ ախիրէն թուսթուղու թարիգ իւզէրինէ՝ միչարիէյէհին հէնուզ կաթողիկոսլուգ մէսնէտը ալիսնի հայիզ օլմաղա հագգը օլուպ օլմասընը թէգգիգ լիւզում կէօրիւնիւպ կէօրիւնէմէկինէ սիվասլտէն իպա. ըէթ տիր։

—

Պրուսա սէրբէսթօրասը ֆաղիլէթլու Թիլքեան Գերապատուպու կիւն Սթամպօլոտան մահալը մէմուրիյէթինէ ավէտ իթմիշտիր։

—

Զարչէնպահէ կիւնիւ էնգարէլինին պիրի՝ գարը գօճա տավասընտան տօլայը Բաթրիգխանէէ կիտէրէք, քէնտույէ դատր օլունտուղունու պիլպէյան պաղըրըպ չաղրմայա պաշլատըղընա, վէքիլ Գեր. Բուսաղուլեան Հայր՝ պաղըրմասը իչիւն մէրգումանասհաթ իթմիշ իսէ տէ, տիյնէմէյիպ եինէ բաթըրաը կիւրիւլիւր իթտիկինտէ օտատան տիչրը աթըլտըը սըրատա եասագճըար իւզէրինէ սիլահ պօչալթմաղա գալգըշմըշ օլտուղընտան, թուսթուղուպ տերհալ զապթալա թէչիմ օլունմուշ տը։

—

Իչիտիլտիյինէ կէօրէ, կէչէնէրտէ միւսաֆիրէթէն Տէրսաատէթտէ պուլունան Բուսիալը Բրէնս Ամատունի՝ Մէզպուրեան Գըզ մէքթէպինին թէրագգիյաթը վագասընտան մէմնուն օլարագ, իքի ֆագիր գըզ չօճուղունու թահթը հիմայէսինէ ալըպ, մէզքիւր մէքթէպէ կէօնտէրմէկէ սէօզ վէրմիշ տիր։

—

Պանտրմատան թարաֆըմըզա եաղըլըրընա կէօրէ, ճիւլիւզ Հիմայունա միսսատրֆ օյան Բուսի օգոստոսըն 19ընը չարչէնպահէ կէճէսի՝ միլլի մէքթէպ չակիրտանը իլէ կրթասիրաց նամ ընկերութիւնըն թահթը իտարէսինէ պուլունան մէքթէպին չակիրտանը վէ պիթիւն միւթէպերանը միլլէթ վէ ըէհապին՝ գանիլլեր իլէ տօնատըմշ օյան վէ էթրաֆը էհալիի պէյտէ իլէ խընճախնճ տօլմուշ պուլուան հիւքիւմէթ գօնաղը բիչկեահընա կիտէրէք, օրատա չակիրտան թարաֆընտան զաթը հաղրէթը Շէհրիւերի իչիւն տուալէր օգունուպ, էնվահ նաղմէլեր թէրէննիւմ իտիլմիշ, վէ խուսուսի մէքթէպ չակիրտանընտան Դաւլէթ Ց. Ֆիլիպէլեան թարաֆընտան իյրատ օլունան պիր նութգուն խիթամընտա, պիլճիւմէ հաղրուն «Բատիչահըմ չօգ եաշա» տուսաը իլէ ըզհարը մեսերրեթ վէ սատագաթ էյլէմիշլեր տիր։

Պատէհու գամագամ Ապտուլլահ պէյ էֆէնտի տախի հիւքիւմէթ նամընա օյարագ ըզհարը թէչեքքիւր էթմիշ վէ պիր նութգը պէյլիշ իլէ պու շէհրիայնէ խիթամ վերմիշ տիր։

—

Ռուսիատա սէնայիի նէֆիսէյէ տաիր քիչատը՝ Ֆիլամմէթ Ֆէնպիր սերկինտ բէսմամ՝ մէյհուր Պ. Ցայճանէս Ալվազոսընին էսերի օյան տէօրթ ատէտ էյէնի բէսմէրի տախ էնդարը ամմէյէ թէչհիր օլունճաղը բէթթէրսպուրկ կաղէթալարընտա օգուտլուր։

—

Մեծապատիւ Տէր,

Միացեալ ընկերութեանց կեդրոնական Ժողովոյ Գր. Դիսար տեղ պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի, 30 օգոստոս Զալաթիոյ կեդր. վարժարանին մէջ, ժամը ճիշդ 6ին։ Եր խնդրուի Ձեր մեծապատուութենէն՝ որ բարեհաճիք ներկայ գտնուիլ անպատճառսոյն ամենակարեւոր նստին։

Ի դիմաց Միացեալ ընկերակցութեան Ժողովոյ
Նախագահ
Ա. Ա. Տ-ուտ

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ընթ. և վաւերացումն նախորդ նստի Ատենագրութեան։
2. Դիւանական թղթակցութիւնք։
3. Առաջարկ Տնօրէն Ժողովոյ վասն փակման վանայ վարժապետանոցին (չարունակութիւն վիճաբանութեան)։
4. Համարատուութիւն նախորդ Տնօրէն Ժողովոյ
5. Ընտրութիւն Հաշուեքննիչ յանձնաժողովոյ
6. Պաշտօնագիր Ազգ. կրթական Ցեսչութեան
7. Պատասխանագիր նախորդ Տնօրէն Ժողովոյ Պ. Ա. Արփիարեանի հարցման։

—

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Առաջիկայ Ուրբաթ (28 օգոստոս) օրուընէ սկսեալ Պէօյիւք տէրէյի Սբ. Պողոս Եկեղեցւոյն սովորութեան համեմատ Սրբոցն ի Թազմուցի, երից աւուրց հանդիսութիւնը ըստ կրսելոյ Երրորդ օրը Կիւրակէ (30 օգոստոս) Ամենապատիւ Գերերջանիկ Ստեփաննոս Պետրոս Ժ. Ազարեան Կաթողիկոս և Պատրիարք Կիլիկիոյ Հանդիսաւոր Պատարագ պիտի մատուցանէ, առաւօտեան ժամը 2ին։ Նոյնապէս ժամը 9ին Երեկոյեան ժամերգութիւն և Թափորի Հանդիսաւոր գտնուելով Օրհնութիւն պիտի տայ յաւարտ սոյն հանդիսութեանց։

Ց. Վ. Աբէլեան
Ժողովրդական և Մեծաւոր
Պէօյիւք տէրէ
Սրբոյն Պողոսի Եկեղեցի
26 Օգոստոս 1881 — 2—1

—

ԱԶԳ

Թաղիս Ազգային վարժարանաց մրցանակաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի ամսոյս 30 յառաջիկայ կիւրակէ օր ժամը վեց ու կէսին ի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Բերայ։

Հոգաբարձութիւնս վստահ է որ պիտի բարեհաճիք պատուել սոյն դպրոցահանդէսը Ձեր և Ձեր աղնիւ ընտանեաց ներկայութեամբ ի խրախոյս ազգային երկսեռ ուսանողաց։

Ի դիմաց Հոգաբարձութեան
ԱՏԵՆԱԳՈՒԻՐ — ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Տ. Էֆէնտի — Վ. Օրմանեան

—

ԻԽԹԱՐԸ ՄԱԽՍՈՒՍ

Միլլէթիմիզ նիսա թաիֆէսի հագգընտա տէրճի զրմինտա Տիկին Ս. Տիւսաբ թարաֆընտան մանթպատրգա պիր մէգալէի պէլիզի իրսալ գըլընմըշ օլմաղա, մէգալէ մէզքիւր եարընքի նիսսխէմիզէ տէրճ իսալէնէք տիր։

—

Տէր,

Ասորւոց Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն վարժարանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 1881 Օգոստ. 30 ի ժամ 8։

Ուստի կը խնդրեմք արդոյ հասարակութենէն որ բարեհաճի ներկայ գտնուիլ վերոյիշեալ հանդէսին ի խրախոյս և ի քաջալերութիւն ի Հայ մանկանց

Մնամք աղօթարար
Ադոլֆ Ց. Նորիան

ՍՍՈՑ ԽՆԴԻՐ

Բիւֆէդամէզեան Նիկողոս էֆ. Թիւլպէնտեան պու տէֆա Սիս Կաթողիկոսը մէսէլէսի հագ. գընտա քէնտի էֆքեար վէ միւթալաաթը գալէմէ ալարագ մաթբաամը ալտա, իթմիշ օլ տուրունտան պէր վէճհի աթի այ. նէն ամբողջ իսթէրիզ։

Կիլիկիոյ Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոսին յարուցած խնդրոյն վերջօրէ լրագրական կարծեաց և տեսութեանց կը յաջորդեն վերջապէս երեսփոխանական կարծիք և տեսութիւնք, որոց սկիզբն կ'առնէ Հ. Թրէքէեան էֆէնտի Գր. առաւր Մաչի մէջ հրատարակած մէկ յօդուածովը։

Բարեպատեհ իմն է տեսնել որ վերջապէս Ազգ. Երեսփոխանք ալ, որք մինչև ցարդ կատարեալ լռութիւն կը պահէին այդ խնդրոյն վրայ, այսօր հաւիւ հաւ կ'սկսին հրապարակային կարծիք յայտնելու չափ համաձայնութիւն ունենալ այնպիսի ծանրակիր խնդրոյ մը վրայ՝ որ եթէ Երեսփոխանական ժողովոյ ատեանը ելնէ՝ սորա մէկէն աւելի նիստերը զբաղեցնել կ'ըսպառնայ։

Սսոյ խնդրոյն վրայօք մեր անձնական կարծիքն ու գաղափարն յայտնած եմք արդէն 10—12 տարի առաջ Մանչեսթր և Օքսֆէրտ լրագրաց մէջ ինչ որ էին այն ատեն մեր կարծիքն ու համոզմունքն՝ նոյնն են նաև այսօր, սա միայն տարբերութեամբ որ այն ժամանակի մեր համոզմունքն՝ վերջերս կիսասրուած իրողութեանց վրայ՝ աւելի ևս հաստատութիւն գըտած է։

Մենք ժամանակին՝ իբրև հրապարակագիր՝ մեր կարծիքն յայտնած ըլլալնուս համար էր որ այժմ լռութիւն կը պահէինք Սսոյ ներկայ խնդրոյն վրայ, որ նակարդին կրկնութիւնն էր միայն, թերլով սապարեզը նոր դպրոցն ալ և խմբագրաց՝ որ յաճախակի գրութեամբք ոչ տեսութեամբք սերտեն և ուսումնասիրեն այդ Սսոյ խնդիրը, որ մեզ և այլոց համար իր հնութեամբը միայն կը փայլի։

Եթէ Իրէքչեան էֆէնտի ալ իբրև մասնաւոր մի անձ՝ իւր անհատական կարծիքն յայտնած լինէր, դարձեալ հարկ չը պիտի դատէինք պատասխանելոյ. բայց որովհետև իբրև Ազգ. Երեսփոխան կ'ելնէ հրապարակ, իրաւունք կայ մեզ ենթադրելու թէ Սսոյ խնդիրն երբ Ազգ. ժողովոյ ատեանն ելնէ՝ ոչ ալ ծիրդ մի և նոյն կարծիքներն պիտի յայտնէ, և թերևս պիտի գտնուին ուրիշ մի քանի երեսփոխանք, որ իրեն համախոհ գտնուին այս մասին, ուստի մեք ևս, իբրև Ազգ. Երեսփոխան, հարկ կը համարինք պատասխանելով ուղղել թերի և թիւր կողմերն Իրէքչեան էֆէնտիի տեսութեան—որ դժբաղդաբար ուղիղ կողմն չ'ելնէ, և որոյ իւրաքանչիւր պարբերութիւնը—ուրիշ բացատրութիւն չը գործածելու համար այսքան կը նեմք թէ—ամէն մէկը զատ զատ պատասխանուոյ արժանի է։ Մեք այս տեսակետով հարկ կը համարինք պատասխանել յիշեալ յօդուածոյն, որպէս զի խնդրոյն վիճաբանութեան նախնական մասունքն այսպէս հրապարակի վրայ լուսաբանուելով և խանութիւնն հոսառնուելով, երբ խնդիրն Ընդհ. ժողովոյ ատեանն գայ, երեսփոխանք աւելի լուրջ և ներկուռ գաղափարներով կարող լինին ձեռք առնուլ խնդիրն, զայն տհաս կարծեօք ճապաղելու փոխան՝ հասուն գաղափարներով և դատողութեամբ ըստ կարելւոյն առաւել ևս դիւրութեամբ դորա լուծումն կարենալու համար ձեռք բերել։

Իրէքչեան էֆէնտի Սսոյ Կաթողիկոսին այժմու պահանջմանցը —զորս չը գիտցող չմնաց և որք Սսոյ ներկայ խնդրոյն ամենէն աւելի կարեւորագոյն մասը կը կազմեն— իրաւացի ըլլալուն կամ չըլլալուն վրայէն որոշ կարծիք մը յայտնելէ առաջուրոյն ձեռնպահ կենալով, իւր յօդուածոյն սկիզբը՝ Սսոյ Կաթողիկոսին ընտրութեանը վերաբերեալ մի քանի պատմական կետերն համառօտիւ իմն յիշատակելէն յետոյ՝ կ'անցնի անմիջապէս էջմիածնայ ընդհանրական Կաթողիկոսին՝ զԿիլիկիոյ Կաթողիկոսն «հեստեալ և հակաթոռ» նկատելու պարագայն քննադատել։

Զ'գիտեմք ստուգիւ թէ Իրէքչեան էֆէնտի ի՞նչ նպատակաւ այդ միջանկեալ պատգամն յառաջ կբերէ՝ որ բընաւ անմիջական վերաբերութիւն չունի Սսոյ Կաթողիկոսին յարուցած այժմու խնդրոյն հետ։ Եթէ ըսել կուզէ թէ՝ էջմիածնայ Կաթողիկոսին այդ կերպ նկատումն էր որ առիթ և պատճառ տուաւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին իւր արդի ըմբոստ ընթացքը բռնելու, և զայս մինչև մեկ ատենան արդարանալի նկատել կուզէ, չարաչար կը սխալի, զի Սսոյ Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոսը, 1871ին Ազգ. Ընդհ. ժողովոյ որոշմամբ էջմիածնայ Կաթողիկոսական Աթոռոյ գերագահութիւնը՝ վերջէն չնուազելիք Կաթողիկոսական յարաբերութիւններն կարգադրող օրինօքը ճանչելու և ընդունելու խոստմանը և ուխտին վրայ էր որ Սսոյ Կաթողիկոս օծուեցաւ և հաստատուեցաւ, և այդ յարաբերութեանց օրէնքը, որ Աղթամարայ Կաթողիկոսին ալ ընդունել տրուեցաւ, Սսոյ Կաթողիկոսին կողմանէ ընդունել չ'ուզուելուն համար էր որ էջմիածնայ Աթոռոյն կողմանէ «հեստեալ և հակաթոռ» նկատուելու պարագային տեղի և պատճառ տուաւ իրաւամբ, հակառակ իւր զրաւոր խոստմանն և ուխտին, զոր Իրէքչեան էֆէնտիի բնաւ չ'յիշատակեր՝ իւր գրուածքին անկեղծութեան և անկողմակալութեան հանգամանքը կասկածի ներքև կ'ձգէ։ Էջմիածնայ Կաթողիկոսը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ իրմէն ուրիշ Կաթողիկոսական աթոռներ կեցած ըլլալուն համար չէ՝ որ Սսոյ Կաթողիկոսը «հակաթոռ» կ'նկատէ և այնպէս ալ նկատելու իրաւունք ունի, այլ Սսոյ Կաթողիկոսին՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ ինքզինքը իբրև «անկախ Կաթողիկոս» նկատելու փառասիրական ձգտումներուն և էջմիածնայ գերագահութիւնը գօրծով և արդիւնքով ճանչելու չուզելուն համար է որ «հակաթոռ» կը նկատուի, և ասոր ալ ակներև ապացոյց է՝ էջմիածնայ աթոռէն Սսոյ Կաթողիկոսին հակաթոռ նկատուիլը, իսկ Աղթամարայ Կաթողիկոսին հակաթոռ չնկատուիլը։ Ինչու որ սա էջմիածնայ գերագահութիւնն արդեամբ և գործով ընդունած ու ճանչցած է, մինչդեռ այս վերջինն ալ պէտք էր հակաթոռ նկատուիլ էջմիածնայ աթոռէն, եթէ սորա Գահակալը՝ իրմէ զատ ուրիշ Հայ-Կաթողիկոսաց գոյութեանը հաշտ աչօք նայել չուզէր։ Սակայն իրողութիւնք սորա հակառակը կ'հաստատեն և կապացուցանեն թէ՝ էջմիածնայ վեհ. Կաթողիկոսը ոչ թէ իրմէն զատ ուրիշ Կաթողիկոսական աթոռաց գոյութեանը հակառակ է, այլ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ և նուիրապետական հեղինակութեան միութեանը դէմ վանդ բարոյանացող պառակտման և անիշխանութեան միայն հակառակ է, ինչպէս որ իւր կոչումն ու պարտականութիւնն ալ կ'պահանջէն այնպէս լինել։

Հետևաբար այսօր խնդիր չ'կրնար լինիլ երբէք թէ Սսոյ Կաթողիկոսը՝ էջմիածնայ գերագահութիւնը՝ հաստատեալ օրինաց գծած սահմանին մէջ՝ գործով ճանչելու իրաւունք ունի՞ թէ ոչ, զի այս կէտն արդէն Ազգ. ժողովով որոշուած, վճռուած և գործադրութիւնը հրամայուած է։ Սսոյ Տ. Մկրտիչ Սրբազանն ալ զայդ ընդունելու և ճանչելու խոստմամբ Կաթողիկոս եղած է, ուստի եթէ Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոս կ'յամառի իւր մերժման և դժկամակութեանը վրայ, նա արդէն խոստմնազանց և ուխտադրժ մ'է, հետևաբար «Սսոյ Կաթողիկոսութիւնը վարելու իրաւունքը կորուսած,» հիշդ ինչպէս կը գրէր 1872ին Ազգ. Վարչութիւնը առ էջմիածնայ Աթոռն ուղղած բացատրութեան տեղեկագրոյն մէջ զնդրոյ ընտրութեան Սսոյ Կաթողիկոսին։

Իրէքչեան էֆէնտի ո՛չ նուազ անկեղծութեան պակասութիւն մը ցոյց կ'տայ իւր գրուածքին մէջ, երբ մէկ կողմէն՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Աթոռոյն բարձումն ուզող կարծեցեալ քաղաքականութիւն մը յիշած ատեն, միւս կողմէն՝ Կիլիկիոյ Աթոռը զօրացընելով էջմիածնայ Աթոռոյ գերագահական հեղինակութիւնը նուազեցնել կամ բառնալ ուզող հակընդդէմ քաղաքականութեան մը գոյութեանը ընաւ յիշատակութիւնը չըներ կամ կը մոռնայ ընելու։

Բաւական երկար ատեն կայ որ Կիլիկիոյ Հայ Կաթողիկոսական Աթոռոյ բարձումն ուզող քաղաքականութիւն մը կենալը մեզ ցոյց կը տուի իբրև խրատուիչ, որոյ գոյութեանը սակայն հաւատ ընծայելէն աւելի ծիծաղելի և այլանդակ բան չկրնար ըլլալ։ Զինք կրնար հաւատալ, կ'ըսեմք, այդպիսի քաղաքականութեան մը գոյութեանը, վասն զի չունինք համոզիչ փաստ և պատճառ իմանալու և հասկանալու թէ՝ այդ քաղաքականութիւնը ի՞նչ իրական շահ և օգուտ կրնայ ունենալ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական բարձմանը մէջ։

Զ'գիտեմք թէ ո՞վէ այդ կարծեցեալ քաղաքականութեան ներկայացուցիչը, և թէ ո՞ր կողմէն կ'գայ այդ քաղաքականութիւնը. բայց եթէ իրօք կայ այնպիսի քաղաքական աղդեցութիւն մը որ կը գործէ և կը ջանայ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական աթոռոյ բարձումը ձեռք բերել, որպէս զի գուցէ Թուրքիոյ Հայք առանց Կաթողիկոսի մնալով միմիայն էջմիածնայ Կաթողիկոսութենէն կախումն ունենան, կը հարցնեմք այդպիսի քաղաքականութեան մը հաւատացողներուն թէ, կը կարծե՞ն իրենք թէ այդ քաղաքականութեան ներկայացուցիչը այն ատենն տխմար լինին որ մինչև իսկ չը գիտենան թէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Կաթողիկոսութեան հեղինակութիւնը բնաւ երբէք մասնաւոր տեղւոյ մը հետ կապուած կաշկանդուած չէ, այլ այդ հեղինակութիւնը ազգին ընդհանուր կամացը մէջ կը կայանայ և ո՛չ այլուր։ այդքան տխմար է այդ կարծեցեալ քաղաքականութիւնը՝ որ չը գիտենայ թէ Հայոց կաթողիկոսական աթոռը ուր որ փոխադրուած է՝ հոն իր անկախ և գերագահ հեղինակութիւնը կրցած է պահել այն քան տխմարէ և կոյր այդ կարծեցեալ քաղաքականութիւնը որ չը գիտենայ թէ Կիլիկիոյ աթոռէն զատ Թրքահայք Աղթամարայ Կաթողիկոսութիւն մ'ալ ունին, որոյ ձեռօքը կարող են ընել ինչ որ ընել պիտի ուզեն կամ ուզէին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ձեռօքը։ այդքա՞ն տխմար է այդ քաղաքականութիւնը՝ որ չ'գիտենայ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ սա անկողմն գրութիւնն ու սկզբունքը թէ՝ Հայք եթէ ազխարհի վրայ բնաւ մէկ Կաթողիկոս մ'անգամ չունենան, 6—7 և ի հարկին մինչև 3 եպիսկոպոսօք ալ կարող են իրենց համար Կաթողիկոս ալ օծել, Միւռոն ալ նուիրագործել, եպիսկոպոս ալ ձեռնադրել, ևն. ևն։

Արդ քանի որ այս այսպէս է, և այդ կարծեցեալ քաղաքականութիւնն ալ —եթէ կայ իրօք այդպիսի բան մը— գիտե՞ այսպէս ըլլալը, ի՞նչ կ'ըսեսց ուրեմն շահել Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական աթոռոյն բարձմանը։ — Ոչինչ։ Արդ քանի որ Կիլիկիոյ աթոռոյն բարձմանը շահելիք օգուտ մը չկայ, բնականաբար այդ աթոռոյն բարձումն ուզող քաղաքականութիւն մ'ալ չկրնար գոյութիւն ունեցած ըլլալ, մինչդեռ սորա հակառակը ուրիշ ներկայ քաղաքականութեան մը գոյութիւնը կը նշմարուի, որ կիլիկիոյ Կիլիկիոյ Հայ—Կաթողիկոսական աթոռոյ իրաւասութիւնն ու հեղինակութիւնը՝ ի՛ զնաս էջմիածնայ աթոռոյն ընդարձակելով ու զօրացնելով, ի դէպ ժամու սպասել օր մ'ալ ելնելով Թրքահայոց կրօնական յարաբերութիւնն ու հաղորդակցութիւնը բծծրովին խզելու էջմիածնայ Կաթողիկոսական աթոռոյն հետ։

Այս վերջինն, որոյ գոյութիւնը իւր վերջին գործովքն ու արարքներովն ալ չջաչփելի ըլլալու չափ յայտնի է և ակներև, բնաւ խօսքը չընելով, սոսկ Կիլիկիոյ Աթոռոյ բարձումն ուզող կարծեցեալ քաղաքականութեան մը թրտուիլը՝ հաստատութեան աչաց և ուշադրութեանը ներկայացնելն՝ ազգին կրօնական և նուիրապետական ինչպէս նաև Թրքահայոց քաղաքային միութեան դէմ սպառնացող մեծագոյն վտանգին առջև՝ զԱզգը կեղծ ու պատիր ցնորքներով քնացնելու ամներելի քաղաքականութիւն մ'է, որ բոլորովին անհամաձայն և վնասակար է միանգամայն ազգային ընդհանուր շահուց և իրաւանց։

(Շարունակելի)

Նիկ. Մ. Թիւլպէնտճեան

Ազգ. Երեսփոխան

ԷՐՄԷՆԻԼԷՐ

Պունտան ագէմ «Գիւրտէր» հագդընտա Մաժօր Թրօթթերը՝ եղարտրը պիր բաբօրթօյը օտերլէվա իլէ Լէվանդ Հէրալ կազէթասընտան նագլէն կազէթամզա տէրճ իթմիշ իտիք։

Տիւնքի Լէվանդտա տա «Էրմէնիլէր» սէրլէվհասըյլա երնէ Մաժօր Թրօթթերը՝ միլլէթիմիզ հագդընտա օլան բաբօրթօսընը սուրէթի կէօրիւլմիշ օլուպ, պունուն պաղը նօգթալարը հէր նէ գատար ճահիթերադ իսէ տէ, իթիրազ օլունաճագ մէզբիւր նօգթալար տէրքեար չէյլէր օլտուղընտան, անճագ մահիւմաթ օրմագ թէրտէ մէզբիւր բաբօրթօյը Լէվանդի Ինկիլիզճէ գրամբնտան պէրվէճէի աթի անէն թէրճէմէ վէ տէրճ իտէրիզ։

Գիւրտիսթան ինկիլիզ գօնսօլոսընը տարէի սէլահիյէթի տախի լինտէ պուլունան զրթա գիւրտէրինտէն սօնդրա, Էրմէնիլէր Գէլէպ, պունլար զրթաի մէզբիւրէնին սօրլ սահիպի տիրլէր։ Էրմէնիլէրին նուֆուսընէ մէզգտարտէն իպարէթ օլտուղու մաիւմատիլիսէտ, պէնիմ թախմինիմէ գէօրէ, 600—700 000 նուֆուստան իպարէթ պիրլէր։

Էրմէնիսթան գրաբրդընը բէք էսկիլիկի վէ Էրմէնիլէրին զէմանը գատիմտէն պէրու խրիսթիյանլըղա տէօնմէլէրի վէ էճատարընը լիսան վէ մէզհէպլէնէ օլան մահապէթը ֆէվգէլատէլերի իչուն, Էրմէնի գավմնա խուսուսի պիր էհէմմիյէթ վէրիլիր։

Հայկազանց եսխատ Էրմէնիսթան պիրինճի սիւլալէի գրալիյէսինին սոն գրաբը վահէ՝ Իրան Շահը Ֆարիուս (Գարեհ) միլիթէֆիդ իտի, վէ Պեցիրա Պէնքսանարա գարշը իթտիկի մահարէպէ էնսասընտա թարիխը միլատտէն 322 սէնէ եվվել վէֆաթ իթտի։ Օլ վագթ Էրմէնիսթան՝ Մակեդոնիանին պիր էհալէթի օլտու, վէ մահախարէն Բարթ (Պարթն) գրաբրդընը պիր գըսմընը թէչքիլ իտի խէ տէ, իչթէ օլ վագթ սահիպսիզ պիր միսթագիլ գրաբրդ օլուպ օլմատընը թահթը թէրէտատիւտտէ կէօրիւնիյօր։

Էրմէնիլէրին իքինճի սիւլալէսի Արշակունեաց սիւլալէսի օլմուշ տընը քի, պու տա թէվարիխը Էրմէնյանա կէօրէ, թարիխը միլատտէն 149 սէնէ եվվել պաշլայըպ թարիխը միլատտէն 428 սէնէ սօնդրայա գատար տէվամ վէ օզէման ինգընրազ իթմիշ տիր։ Լաքին միլատտեթը մէզբիւրէրին գըսմը աղէմի էսնասընտա Էրմէնիսթան սահիհէն պիր Բոմա էհալէթի իտի։ Պատել միլատ տէօրտիւնճի սաբրն իսլամատընտա Տրդատ՝ Բոմա բայիթախթընտա թաճ կիյինիպ Էրմէնիսթան գրաբը օլտու, վէ Տրդատտան սօնդրա կէլէն գրաբլար՝ Բոմա իմբէրաթօրլուղունդն թահթը մէթալիյէթինտէ պուլունտուրմասընտան վագթը սաթանաթընտա Էրմէնիլէր Խրիսթիանլըղը գապալ իթտիրէր։ չունքի Տրդատ քէնտիսի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչին մէսաիի սայէսինտէ Խրիսթիան օլտու։

Թարիխը միլատտէն 428 սէնէ սօնդրա բիճճանիյէթ գաղանմագ իչուն Բոմալըլար՝ իլէ իրանլըլար պէյնինտէ վուգուա կէլէն մուհարէպէթը միթեատատիւյի միւթէագբէն Էրմէնիսթան՝ իրանդն էլինէ տիւշիւ վէ 456 սէնէ գատար իրան վալիլերի թարաֆընտան իտարէ օլունտու։ Պու միւատէթ զարֆընտա Էրմէնիսթան՝ Իրանլըլար իլէ Պիզանթին իմբէրաթօրլուղու պէյնինտէքի մուհարէպէյէ վէ երնէ Պիզանթին իմբէրաթօրլուղու իլէ Սարասէնլէր (Սարակինոս) միյանընտաքի մուհարէպէյէ ատէթա պիր միյատ օլմուշ իտի։ Լաքին նիհայէթ Սարասէնլէր գրթաի մէզբիւրլի զապթ իթտիլէր։

Տօգուզունճը սարը էվվելթինտե թարիֆա՝ Աքրա նամ պիր Էրմէնիի Էրմէնիսթան գրաբը նասպ իթտի, վէ Աչոտ տախի Բագրատունեան սիւլալէսինի թէսիս իթտի քի, պու սիւլալէ տէ 856 տան 1080 սէնէսինէ գատար տէվամ իթտի վէ օլ վագթի մէմլէքէթ Պիզանթիներ (Բումլար) թարֆընտան իսլամլար օլունտու վէ պատէհնա Իրանլըլար թարաֆընտան ղապթ օլունտու, օնտան սօնդրա տա թարարլար թարաֆընտան ֆէհմ ու խրիսթա իտիլտի։

Կիլիկիատա քիւչիւք պիր գրաբլըգ եանի Բիւչիւք Էրմէնիսթան թէսիս օլունտու վէ պու գրաբլըգ Բուբինեան սիւլալէսի թարաֆընտան իտարէ օլունուպ, 1393 սէնէսինէ գատար տէվամ իթտի, վէ օլ՝վագթ Էրմէնիսթանն սօն գրաբը Լեոն Լուսինեան գրաբլըգ օլուպ օլմատընը թահթը թէրէտատիւտտէ կէօրիւնիյօր։

Էրմէնիլէրին իքինճի սիւլալէսի Արշակունեաց սիւլալէսի օլմուշ տընը քի, պու տա թէվարիխը Էրմէնյանա կէօրէ, թարիխը միլատտէն 149 սէնէ եվվել պաշլայըպ թարիխը միլատտէն 428 սէնէ սօնդրայա գատար տէվամ վէ օզէման ինգընրազ իթմիշ տիր։ Լաքին միլատտեթը մէզբիւրէրին գրսմը աղէմի էսնասընտա Էրմէնիսթան սահիհէն պիր Բոմա էհալէթի իտի։ Պատել միլատ տէօրտիւնճի սաբրն իսլամատընտա Տրդատ՝ Բոմա բայիթախթընտա թաճ կիյինիպ Էրմէնիսթան գրաբը օլտու, վէ Տրդատտան սօնդրա կէլէն գրաբլար՝ Բոմա իմբէրաթօրլուղունդն թահթը մէթալիյէթինտէ պուլունտուրմասընտան վագթը սաթանաթընտա Էրմէնիլէր Խրիսթիանլըղը գապալ իթտիրէր։ չունքի Տրդատ քէնտիսի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչին մէսաիի սայէսինտէ Խրիսթիան օլտու։

Թարիխը միլատտէն 428 սէնէ սօնդրա բիճճանիյէթ գաղանմագ իչուն Բոմալըլար՝ իլէ իրանլըլար պէյնինտէ վուգուա կէլէն մուհարէպէթը միթեատատիւյի միւթէագբէն Էրմէնիսթան՝ իրանդն էլինէ տիւշիւ վէ 456 սէնէ գատար իրան վալիլերի թարաֆընտան իտարէ օլունտու։ Պու միւատէթ զարֆընտա Էրմէնիսթան՝ Իրանլըլար իլէ Պիզանթին իմբէրաթօրլուղու պէյնինտէքի մուհարէպէյէ վէ երնէ Պիզանթին իմբէրաթօրլուղու իլէ Սարասէնլէր (Սարակինոս) միյանընտաքի մուհարէպէյէ ատէթա պիր միյատ օլմուշ իտի։ Լաքին նիհայէթ Սարասէնլէր գրթաի մէզբիւրէրին զապթ իթտիլէր։

Տօգուզունճը սարը էվվելթինտե թարիֆա՝ Աքրա նամ պիր Էրմէնիի Էրմէնիսթան գրաբը նասպ իթտի, վէ Աչոտ տախի Բագրատունեան սիւլալէսինի թէսիս իթտի քի, պու սիւլալէ տէ 856 տան 1080 սէնէսինէ գատար տէվամ իթտի վէ օլ վագթի մէմլէքէթ Պիզանթիներ (Բումլար) թարֆընտան իսլամլար օլունտու վէ պատէհնա Իրանլըլար թարաֆընտան ղապթ օլունտու, օնտան սօնդրա տա թարարլար թարաֆընտան ֆէհմ ու խրիսթա իտիլտի։

Կիլիկիատա քիւչիւք պիր գրաբլըգ եանի Բիւչիւք Էրմէնիսթան թէսիս օլունտու վէ պու գրաբլըգ Բուբինեան սիւլալէսի թարաֆընտան իտարէ օլունուպ, 1393 սէնէսինէ գատար տէվամ իթտի, վէ օլ՝վագթ Էրմէնիսթանն սօն գրաբը Լեոն Լուսինեան

ՆԷԼ ԳՈՒԼԷՍԻ

ՏԷՕՐՏԻՒՆՃԻԻ ՊԱՊ

ՊՈՒԼՈՒՇՄԱԳԼԷԳ

(1208 Նէ-Դէյնան տէվր)

Օգուճանլարբմզը, պու մէճհուլ իւլ ահվալ զաթը, Ֆրանսա գըրալիչանը Մարկէրիթ տը Պուրկոներ օլտուղունու էկէր ֆէհմ իտէմէտիլէր իսէ, օնուն արգասը աբրա Օրսինինին մէյխանէսի գաբուսունտան իչէրի կերտիքէրինտէ, մէրագլարը հալ օլունապիլէր։

Հէյ պիր քիմսէ, գըրալիչանը հարէքէթինէ մուգավէմէթ իթմէտիյինտէն, մէյխանէյին գաբուսոնտան իչէրի կերտիյինտէ, ամէզէլէրին պիր կիւն եվվել պէնապախթ ֆիլիբրին իւզերինէ հիճում իթմիշ պուլունտուգլարը օտաճա գաճտար իլէրուլէտի։

Թրաբէզանը իւզերինտէ պուլունան պիր գանտիլին քէօր ըլըղընտէ, պիր պաղգաբը տախի միւշհէճէ օլունտու քի, գըրալիչը գարշըլամագ իչին օթուրտուղու եէրտէն անեաղա գալդը։

Պու ատէմ տախի պիզիմ պիւյիւճիւ պաչը Զինկեանէ իտի։

—Զօգ էյի իթտինիզ մատամ. աղ գալը քի վիրմիշ օլտուղունուզ սէօզ իւզէրինէ չիւբհէ իթմէկէ պաչլաճաճագ իտի. ֆագաթ իչթէ նիհայէթ պուրատա պուլունմագտասընը. չօգ էյի օլտու։

—Հէյ տէյիլ իսէ սէն տախի իգրար իտէճէքսին քի, պու չէյ պէնիմ թարաֆըմտան սէնին հագգընտա պէօյիւք պիր իլթիֆաթ տը։

—Արթըգ իլթիֆաթ իչին մի պուրաճա կէլէնինիզ եօգսա գօրգունուզ իչիւն մի, պէնիմ իւզերիմէ չօգլուգ ֆարզ օլաճագ պիր չէյ տէյիլ տիր տէտի չինկեանէ, այնի վագթտա մանթօսունու վէ սախմէ սագալընը չըգարարագ վէ թրաբէզանը իւզերինէ վազ իտէրէք։

—Սէն չինկեանէ տէյիլ իմիշսին տէտի գըրալիչա պունու կէօրէրէք։

—Խայըր, ֆիւքիւրլէր օլսուն պէն պիր խրիսթիյանըմ, Եախօտ տահա տօղրուսու պիր վագթթ խրիսթիյան պուլունմագտա իտիմ. ֆագաթ խայլի վագթթ տըր քի, նէ տինիմ գամբչ տըր վէ նէ տէ իմանըմ։ Շիմտի պու սէօզլէրին լիւզումու տա եօգ տուր, պաչգա սէօհպէթէ պագալըմ։

Զինկեանէ զանն օլունան ատէմ պունլարը սէօյլէտիքտէն սօնրա, Գըրալիչա աեաղտա տուրմագտա իրէն քէնտիսի թէքրարլէն սանտալիէսի իւզերինէ օթուրտու։

Գրալիչա, պու բիայէթսիզլիքտէն իճրաթ տէրէճէտտէ սըգըլըրագ, պիր թէքէպպիւրլէ։

—Պէնիմ իլէ սէօզ իտէնլէր, աեաղ իւսթիւ տուրուրլար, վէ պաչլարընը տա աչարլար, տէտի։

—Էյլէ իսէ պէն տէ իչթէ աեաղա գաղար վէ պաչըմը տախի աչարըմ։ ֆագաթ Մարկէրիթ, պու իլթիֆաթըմ, պիր գատրն օլտուղուն իչիւն տըր վէ տէյիլ պիր Գրալիչա օլտուղուն իչիւն։ Պիր քէրրէ էթրաֆընա պագ. սէնին մէսնէտինի սանա տէրխաթը իթտիրէճէք պիր ալեամէթ կէօրի՞ օրմուսը։ Շու գարարմը յատէ տիվարլար, սէրալ տայիրէլերի տիվարլարընա պէնզէ՞եօրլար մը։ Շու իստէն գարարմը օլան խրիսթիյան պուլունմագտա իտիմ. ֆագաթ խայլի վագթթ տըր քի, նէ տինիմ գամբչ տըր վէ նէ տէ իմանըմ։ Շիմտի պու սէօզլէրին լիւզումու տա եօգ տուր, պաչգա սէօհպէթէ պագալըմ։

Զինկեանէ զանն օլունան ատէմ պունլարը սէօյլէտիքտէն սօնրա, Գըրալիչա աեաղտա տուրմագտա իրէն քէնտիսի թէքրարլէն սանտալիէսի իւզերինէ օթուրտու։

Գրալիչա, պու բիայէթսիզլիքտէն իճրաթ տէրէճէտտէ սըգըլըրագ, պիր թէքէպպիւրլէ։

—Պէնիմ իլէ սէօզ իտէնլէր, աեաղ իւսթիւ տուրուրլար, վէ պաչլարընը տա աչարլար, տէտի։

—Էյլէ իսէ պէն տէ իչթէ աեաղա գաղար վէ պաչըմը տախի աչարըմ։ ֆագաթ Մարկէրիթ, պու իլթիֆաթըմ, պիր գատրն օլտուղուն իչիւն տըր վէ տէյիլ պիր Գրալիչա օլտուղուն իչիւն։ Պիր քէրրէ էթրաֆընա պագ. սէնին մէսնէտինի սանա տէրխաթը իթտիրէճէք պիր ալեամէթ կէօրի՞ օրմուսը։ Շու գարարմը յատէ տիվարլար, սէրալ տայիրէլերի տիվարլարընա պէնզէ՞եօրլար մը։ Շու իստէն գարարմը օլան գանտիլ, վէ շու գըրբգ մասա, պիր Գրալիչա տայիրէսի էշեասընա պէնզէեօրլար մը։ Շիմտի պու տագբգատա պուրատա իքիմիզտէն պաչգա, եանի պիր էրքէք վէ պիր գատընտան պաչգա հէյ պիր քիմսէ պուլունմամագտա տրր. վէ մատամ քի էրքէք բահաթը գալդ իւզրէ օլուպ, հէյ պիր թէլաշ էսէրի կէօսթէրմէճէյի հալտէ, գատրն իսէ ըէնկի աթ՞ըշ վէ տիթրէմէքտէ պուլունույօր, իմտի, պուրատա հիւքմիթմէքտէ օլան, էրքէք տիր։

—Նէտէ՞ն պիլիեօրսուն քի պէն սէնին հիւքմին թահթընտա պուլունմագտայըմ, վէ սէնին էօնիւնտէ եիւբէյիմ տիթրէմէքտէ տիր. քի՞մսին սէն։

—Պէն քիմ մյիմ. Մարկէ՛րիթ, պանա Պիւրիտան, եիւզ պաչը Պիւրիտան տէրլէր։ Նէտէ՞ն պէնիմ հիւքմիւմ թահթընտա պուլունմագտա օլտուղունու տա սիւալ իտէեօրսուն, էօյլէ տէյի՞լ մի։ Բէք ալեա, պէնտէ, գարշըլըղը օլարագ սանա պիր չէյ սօրաճաղըմ։ տիւն կիճէ Սէն ըմմաղընա իւչ նէֆէր ինան նաչը աթըմչ օլտուգու հաքտէ, նա՞սըլ օ. լուպ տա եալընըզ իքիսի պուլունմուշ տուր. ինչիւնճիսին նէ օլտու։

—Էվվէթ, նէ՞ օլտու իչիւնճիսիս։

—Իչիւնճիսիս հալեա հայաթտա, սաղ տըր։ Մարկէ՛րիթ, վէ հէմ տէ իչթէ պու տագբգատա սէնին հուզուրունտա տոճրուեօր։

—Պու տէտիգին միւմքինմի՞ չէյ տիր։

—Պու ճիւմլէ միւմքին տիր։ պու կիճէ օլ մահուտ Նէլ Գուլէսինտէ, իւչ նէֆէր գատընլար, վէ իւչ նէֆէր տէ գավալիէրէր, պիրլիքտէ զէվգ ու սէֆայա տալմշլար իտի։ Մէրգուման գատընլարտան պիրիսի՝ Բրէնսէս Ֆան, իքինճիսի՝ Բրէնսէս Պլանշ, վէ իւչինճիսի տախի՝ Ֆրանսա գրալիչասը Մարկէրիթ տը Պուրկոներ, եանի սէն իտին։ Բրէնսէս Ֆանընը գավալիէրի՝ Հէքթօր տը Շըվրեօզ, Բրէնսէս Պլանշը գավալիէրի՝ Եիւզպայը Պիւրիտան, վէ գրալիչանը գավալիէրի տախի Ֆիլիբ Տօնէյ իտի։

—Ֆիլիբ Տօնէյ մի տէտին, տէեի պաղբրաը գրալիչա ագլընը զալպ իթմէք տէրէճէսինէ կէլէրէք։

—Էվվէթ Մարկէրիթ, սէնին սէվկիւլիւն կալթիէ Տօնէյին պիրատէրի Ֆիլիբ Տօնէյ իտի, քի հալեա սարբրմբզ օլան անընընը իւզէրինտէքի թօրլու եարասընը տա, օ պէտպէխթ տելիգանը աչմըշ տըր։

Պիր միւատէթ տէրին պիր սուսլուգ Ֆիլիբմ իտիպ, Պիւրիտան վէ Գրալիչա, իքինճի տախի պիրպիրլերինի թէրէտէն թըրնաղա գատար ճքէյիճէ սիւզտիքտէն ֆօնրա, Գրալիչա ագլընը պաղընը թօրլալը, քէնարինի էլէ վէրէճէք օլան հէյէճանընը զապթ իթտի, պիր վագիֆէսիզլիք կէօսթէրմէք իսթէյիպ,

—Սէն բէք ուսթալըգը պիր օյուն օյնամագ իսթէեօրսուն, էֆէ՛նտի, տէտի։ Ֆագաթ քէնտինի ալատթըեօրսուն։ պուրատա սէնին օյունլարընա գաբըլամագ քիմսէ եօգ տուր. անրտանը՞ մը եարա՞նը. չիմտի եարընըզ պիր իչարէթ իթտիրմէք, եալընըզ պիր իքի լուզէթ ազգըճան չը գարտրրմատա, եիւզ պաչը Պիւրիտան տախի։ պիր տագբգա զարֆընտա քէնտիսինի։ Նէլի Գուլէսինտէքի արգատաչլարը եանընտա պուլուր։

բաբիղաձեն վէճերու իրենց։ Իսկ եթէ պու սիլիլէնն իհրաի հիւքիւմէթի էսնասընտա իտի քի, թաթարլաը կոչքէի մէգիւրէեէ թէ. արրուզ իտէրէք, Նիհայէթ Էրմէնիթան գրպլրը՝ Մըրի Սուլթանը թարաքընտան մահվ ու թախրիպ օլունտու։

Իսկ եթէ օլ թարիխաէն Էրմէնիլեր էճնէպի հիւքիւմէթլէրինն աղրը պօլունտուրուղը ալթընա եաշամաղա հիւքմ օլունտուլար։ Գրալ Լանրն վէճամշնտան ֆվվէլ պիլէ գրթաի մէգքիւրէ տէհշէթլի Ղանկիթիմուրշիր(Թիմուրճէնկ) թարաքընտան Քախրիպ իտիլի։ Պատէհու մուհարէպաթը տախիլէյէ միւքելլիյէ գուհուրա կելիպ, թարիխի միլատտէն 1383 սէնէ սօնրա թէպրիզէ գատար թէքվիլ Էրմէնիսթան թիւրքլէր թարաքընտան զապթ ու թէսիրը օլունտու։

Ինթիմալ տըր քի, եէր եիւզինտէ Էրմէնիսթան գատար հիչ պիր գրթա եօլլէ դանը մուհարէպէլէր վէ թէքվիլ թախրիպաթ կէօրմէմիշ տիր։ Վէ թիւրքլէրին գրթաի մէգքիւրէյի զապթ իթտիրքլէրի միատտէթտէն սօնդրալրա գատար Էրմէնիսթան էթրիխի՝ պիրպիրինի միսթէգալ տէհշէթլէրէ տոգրա տըր։

Պագալըմ Էրմէնիլեր չիմի նէ հալտէ տիր։

Էրմէնիսթան՝ մալիւմ օլուղու էճնէլէ, իչ իմբէրաթօրլար եանի Ռուսիա, Թիւրքիա, վէ Իրան պէյնինտէ թագսիմ օլունմուշ տըր։ Աքլն Թիւրքիանը բայը հիբսինտէն չօղու օլուպ, իչթէ Թիւրքիանը պու պէյիւք հիսսէսինի պուրանդրգտա նաղարը տըգդաթա աչըրըզ։

Եվրօբալրը ուսմամ Էրմէնիլէրի՝ Մթամպօլտա, իզմիրտէ վէ Էվրօբանը բայիթաթլարընտա պուլունան Էրմէնիլեր կիպի միւթէվէտին վէ բէք թէրպիյէլի զանն իտէրլեր իսկ, բէք եանըլրար։ Նասրլ քի զաթէն Էրմէնիլերին գօնչուլարը պուլունան Քիւրտլեր հագգընտա ուղուն ուզատիյէ մալիւմաթ վերտիր. պէօյլէ Ամ գրթաի մէգքիւրէնին պիր չօղ մահալլերինտէ պիր քէօյիւ Քիւրտիւ պիր Էրմէնիտէն սէյմէք բէք կիւճ օլահաղընը իչիտինճէ, չօգլարը թէճաճիկալ իտէճէքլէր տիր։ Վէ չու սօն վագթլարա գատար թէրպիյճէ պիր քէօյիւ Էրմէնինն՝ պէր Քիւրտտէն ֆարգը օլապիլտիկինի զանն իտէմէմ։

Մամաֆիհի պէօյիւք չէհրլէրտէ հալ պէօյէ տէյիլ տիր։ օրտտա մէճէնիյէթ՝ պինիսպէ սէվլէթ վէ էքէյիճէ տէ թէրպիճէ իլէ պիր. լէչքիպ, պէօյիւճէք պիր սընրի թէչքիլ իթմիշ տիր քի, պու՝ սընրը. ֆընը էֆթատը՝ աթվար վէ տիրա. եէթճէ Սթամպօլտաքի Էրմէնիլէրտէն բէք տէ աշաղը գալմադ. անճագ պունլարտա Սթամպօլու. լար գատար մալիւմաթը ուսմամ. եէ պուլունմամագտա տըր։

Լաքին չու սօն սէնէլէրտէ թա. լիմ ու թէրպիյէ պէօյիւք պէօյիւք ատրմիրը ալմախ պայլամշը օլ. տուղընտան, Սթամպոլ Էրմէնիլէ. րի՝ Էրմէնիսթանտա զաթէն մէվ. ճուտ պուլունան մէքթէպլէր եէ. բինէ տահա պէօյիւք մէքթէպլէր թէէսիս վէ իտաբէսի իչուն խայ. իտէն խայլի մուալիմէթ իթմէ. լէրիլէ Էրմէնիսթան էեալաթընտա պուլունան միլլէթտաշլարընա սահիհէն պիր խրտմէթ իթմէքտէ պուլունմուշլար տըր։

Էկեր պու իշ սուրէթը տամամ. տէ տէվամ իտեր իսկ, պու խուսուս Էրմէնի գավմը իւզերինէ Եբէյիճէ պիր թէէսիր իճրա իտէ. ճէք, վէ Էրմէնիլերի՝ 2000 սէնէ էվվել մէմլեքէթլերինին պուլունտուղու հալտէն տահա եիւքսէք պիր վազիյէթտէ պուլունմադա միւգթէտիր էյլեէճէք տիր։

Գարիտի ուսմամիյէ իւզրէ, Էրմէնիլեր պէօյիւք չէհրլերտէ նուֆուսա քիւղիյէթլի տիրլեր։ Մէսէլա, ռիվայէթէ կէգրէ, Վան վէ Հէվարիսնտէ 23,000 Էրմէնի պուլունուպ, 10,000 Իսլամ վար տըր։ Տիարպէքիրտէ 10,000 Էրմէնի վար վէ պու մըգտար իսկ, Միւսիւմանլարտան պիր աղ պէօյիճէք պիր մըգտար տըր։ Էրզրումտա, Խարբուրտտա, Էկինտէ, Էրզինկեանտա վէ Արապկիրտէ Էրմէնիլեր՝ եէալինին բէք պէօյիւք պիր գըսմընը թէչքիլ իտէրլեր։

Էրմէնիսթանա իպթիտա Խրիսթիանլըգ եդեսիա գրալը Աբգարը հիւքիւմէթի էանգսընտա թադէոս առաքեալ թարաքընտան իտիալոլ ունմուշտը։ Աբգար բատիշահը վէճթարընտան սօնրա Էրմէնիսթան թէքրար բուսբէրէսթլիի գապուլ իթտի, թա քի տէօիտիանճիւ տարրն էվվելինտէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կելիպ Էրմէնիլերի թէքրար Խրիսթիանլըգա կէթիրտի։ Էրմէնիլերին էքսէրիյէթը ազիմսի՝ օլ վագթ գապուլ իտիլէն մէղթէպտէ գավի տուրարագ, հալա տա կրէկօրիլէն (Գրիգորեան, Լուսաւորչական) նամը լա եատ օլունուր։

Գրիգորեան Էրմէնիլերի Շարգ քիլիսէսինին այրըճա պիր գըսմընը թէչքիլ իտէրլեր։ Գունլար իչ ռուէսալ ռուհանիյէ եանի կաթողիկոս իլէ ռուէսալ միւլքիյէտէն մատտա օլան բաթրիգլեր թարաքընտան իտարէ օլունուրլար։

Պէօյիւք կաթողիկոս՝ Ռուս Էրմէնիսթանընտաքի էջմիածին կաթողիկոսը տըր։ Թէքվիկ Էրմէ. նիլեր կաթողիկոսը միւշարիւէհի պիրինճի կաթողիկոս թանըրլար, վէ միւշարիւէհ կաթողիկոսըն տա. իրէի սէյահիյէթի հէբսինտէն պէօյիւք տիր։

Օնտան սօնրա կիլիկիատաքիսիս կաթողիկոսլըգը կէլիր քի պունուն պիտայէթի 13ունճիւ ասրտա վուգուա կէմիշ տիր։

Իւչիւնճիսիս (Վան կէօլիս ատտարընտա պուլունան) Աղթամար կաթողիկոսլուղը օլուպ, պու տա օնընճք ասլտա թէէսիս օլունմուշ տըր։ Գունուն տաիրէի սէյահիեէթի բէք մահտուա տըր վէ Նուֆուզը տա բէք աղ տըր։

Իբի բաթրիգլեր Ֆերսատէթ իլէ Երուսաղէմ բաթրիգլերի տիրլեր։ Պիրինճինին նուֆուզը բէք պէօյիւք օլուպ, քէնտի թահթը սէյահիյէթինտէ 50 թեմի վար տըր քի, պու թեմլերին եպիսկոպոսլարը էջմիածին կաթողիկոսը թարաքընտան թագտիս օլունուրլար։

Մամաֆիհի Դրիգորեանլարտան մատտա գօնսօլօսխանէմիզ սէյահիյէթի տարիէսինտէ 12,000 Ռօմա Գաթօլիկի վէ 9000 տէ Բրոթէսթան Հէյրէպրտէ զահիպ Էրմէնիլեր վար տըր։

Ռօմա Գաթօլիքլերինին (Էրմէնի Գաթօլիքլերինին) բէիսը ռուհանի վէ միւլքիյէրի Մօնսէնյոր Ֆէհաուսն տըր, լաքին պունլար՝ չու սօն սէնէլերտէ պու պապտէ տախիլէն աղրը միւնազաալարտա պուլունտուլար։ Այէլ ուսմամ Գաթօլիքլեր Գրիգորեանլարտան տահա ալճա թէրպիյէ ալմըշ, վէ տահա զէնկին պիր ճէմաաթ տըր։ Սօն վագթլարադատար պիր թարաֆտան Գրիգորեանլար վէ տիկեր թարաֆտան Գաթօլիքլեր իլէ Բրոթէսթանլար պէյնինտէ պիր պիւրուտէթ մէյճիւտ օլուպ, պաշըճա, զանն իտէրիմ, Բրոթէսթանլարա Գաթօլիքլեր՝ Գրիգորեան Բաթրիգլիինտէն այրըճա վէ միւսթազիլ պիրէր ճէմաաթ թէչքիլ իթմիշլեր տիր։

Վիճուտ կէյէն թալիմ ու թէրպիյէի էն զիյատ Ամերիգա միսիոնէրլերի իլէ Էրմէնի բրոթէսթանլարը հուսուլէ կէթիրմիշ օլուպ, զիրա պունլար՝ թէրպիյէ վէ ատապը ուսմամիյէ վէ էֆքէարը թէրագդբէրվերանէճէ չօգ. տան պէրու Շարգն տիկեր ադամը Խրիսթիանէսինէ ֆարգ. տիրլեր։

Անէլուսմամ Գաթոլիքլերլէ Բրոթէսթանլար Գրիգորեանլարտան տահա զիյատ թիւրք մէմուրինի իլէ միւթէֆիգէն չալըշմանա մէյեալ օլուպ, պէքի տէ տահա աղ հըսսիյաթը դէլէ. եէք փալիք տիրլեր։

Կէչէն սէնէ զարֆընտա բաթրիգ Ադեն. Ներսէս Սրբազան էբէյիճէ մուվաֆֆագիյէթլէ պունլար արասընտա պիր միւնասէպէթ բէյտա իթմէեէ չալըշմըշ տըր։

Էրմէնի բէհապիյնի՝ ալէլումամ ճահիլ օլուպ, թէրպիյէերի տէ աղ տըր, վէ հեր նէ գատար Էրմէնիլեր բէք տինտար իսէլեր տէ, պունլարըն իշպես տինտարլըգ հըսսիյաթը՝ հըսսիյաթը միլլիյէլերինէն նէչէթ իթմէքտէ տիր։ Ա. խիրէնթալիմ ու թէրպիյէյէ սարֆ տիլէն զայրէթ ու իգտամաթա նազարէն, էկեր քէյլիլերէ օլ. տուղու կիպի բաբալարա տախ իլմ ու մէարիֆ թահսիլ իթտիրիլ. մէղ իսէ, եագընտա քէօյլի՝ բա. բաղտան զիյատ մալիւմաթը օ. լաճագ տըր։

ԼԻՄԱՆ

Իբի Նէվի Էրմէնիճէ վար տըր. աթիգ Էրմէնիճէ (գրաբար) եա. խսօտ բուչհանի լիսանը քիւմուճէպ. ճէ քիթապլարընա գուչանըլըր, վէ եէնի Էրմէնիճէ (աշխարհաբար)։ Պու իբիսինին ... ... մէլ էտէպիյաթը օլուպ, զէնկին լիսանլար տըր։ Խրիսթիանլըգը Էրմէնիսթանա իտիալընտան աղ միւտտէթ սօնրա, Էրմէնիճէ հուրուֆաթ իհտաս օլունմուշ տըր քի, հուրուֆաթը մէգքիւրէ իբի լիսանտա տա միւսթամէլ տիր։

Էրմէնի միլլէթինին ադամը միւսթէլիֆէսինին գըսմը աղէմի՝ Էրմէնիճէ լիսանը թէէքլիւմ իտէր. լաքին Էրմէնիսթանը պաղը մահալլերինտէ լիսան զայպ օլմուշ տըր։ Վէ պաղը Էրմէնիլեր վար տըր քի, Քիւրտ լիսանընտան պաշգա պիր լիսան պիլմէյլեր. տիկեր լերի եանի Մարտինտէքի Ռօմա Գաթօլիկլերինին լիսանը մատէրզատը Արապի տիր, պաղըլարը տա անա լիսանը թիւրքճէ տիր։ Սթամպօլտա Էրմէնի իւլ հրուֆ վէ թիւրքի իւլ իպարէ 3 կաղէթա նէչը օլունուր վէ պու 3 կաղէթա ասրլ միլլի լիսանլարընտան զիյատ թիւրքճէյէ վագթի օլան Էրմէնիլեր իչիւն տիր։

Ցիկեր թարաֆտան Էրմէնի վիլայէթլէրինէ եալըմըշ պաղը. հալի վար տըր քի, Էրմէնիճէ թէքէլլիւմ իտէրէք Ռում մէղհէպինէ իթիգատ իտէրլեր, (եանի Հայ—Հոռոմար)։ Քէզալիք Էրմէնիճէ թէէքլիւմ իտէն Զինկեանէլեր տախի վար տըր։

ԷՐՄԷՆԻԼԷՐԻՆ ԱՏԱԹ ՈՒ ԱԽԼԱԳ ՎԷ ԹԱՊԻՑԱԹը

Էրմէնիլեր՝ ալէլումամ ադվամը Շարգիյէ միմանընտա զէքեալէթ ալշմանա մէյեալ օլուպ, պէքի տէ տահա աղ հըսսիյաթը դէլէ. եէք փալիք տիրլեր։

Կէչէն սէնէ զարֆընտա բաթրիգ Ադեն. Ներսէս Սրբազան էբէյիճէ մուվաֆֆագիյէթլէ պունլար արասընտա պիր միւնասէպէթ բէյտա իթմէեէ չալըշմըշ տըր։

Էրմէնի բէհապիյնի՝ ալէլումամ ճահիլ օլուպ, թէրպիյէերի տէ աղ տըր, վէ հեր նէ գատար Էրմէնիլեր բէք տինտար իսէլեր տէ, պունլարըն իշպես տինտարլըգ հըսսիյաթը՝ հըսսիյաթը միլլիյէլերինէն նէչէթ իթմէքտէ տիր։ Ա. խիրէնթալիմ ու թէրպիյէյէ սարֆ տիլէն զայրէթ ու իգտամաթա նազարէն, էկեր քէյլիլերէ օլ. տուղու կիպի բաբալարա տախ իլմ ու մէարիֆ թահսիլ իթտիրիլ. մէղ իսէ, եագընտա քէօյլի՝ բա. բաղտան զիյատ մալիւմաթը օ. լաճագ տըր։

ԼԻՄԱՆ

Իբի Նէվի Էրմէնիճէ վար տըր. աթիգ Էրմէնիճէ (գրաբար) եա. խսօտ բուչհանի լիսանը քիւմուճէպ. ճէ քիթապլարընա գուչանըլըր, վէ եէնի Էրմէնիճէ (աշխարհաբար)։ Պու իբիսինին ... ... մէլ էտէպիյաթը օլուպ, զէնկին լիսանլար տըր։ Խրիսթիանլըգը Էրմէնիսթանա իտիալընտան աղ միւտտէթ սօնրա, Էրմէնիճէ հուրուֆաթ իհտաս օլունմուշ տըր քի, հուրուֆաթը մէգքիւրէ իբի լիսանտա տա միւսթամէլ տիր։

Էրմէնի միլլէթինին ադամը միւսթէլիֆէսինին գըսմը աղէմի՝ Էրմէնիճէ լիսանը թէէքլիւմ իտէր. լաքին Էրմէնիսթանը պաղը մահալլերինտէ լիսան զայպ օլմուշ տըր։ Վէ պաղը Էրմէնիլեր վար տըր քի, Քիւրտ լիսանընտան պաշգա պիր լիսան պիլմէյլեր. տիկեր լերի եանի Մարտինտէքի Ռօմա Գաթօլիկլերինին լիսանը մատէրզատը Արապի տիր, պաղըլարը տա անա լիսանը թիւրքճէ տիր։ Սթամպօլտա Էրմէնի իւլ հրուֆ վէ թիւրքի իւլ իպարէ 3 կաղէթա նէչը օլունուր վէ պու 3 կաղէթա ասրլ միլլի լիսանլարընտան զիյատ թիւրքճէյէ վագթի օլան Էրմէնիլեր իչիւն տիր։

Ցիկեր թարաֆտան Էրմէնի վիլայէթլէրինէ եալըմըշ պաղը. հալի վար տըր քի, Էրմէնիճէ թէքէլլիւմ իտէրէք Ռում մէղհէպինէ իթիգատ իտէրլեր, (եանի Հայ—Հոռոմար)։ Քէզալիք Էրմէնիճէ թէէքլիւմ իտէն Զինկեանէլեր տախի վար տըր։

ԷՐՄԷՆԻԼԷՐԻՆ ԱՏԱԹ ՈՒ ԱԽԼԱԳ ՎԷ ԹԱՊԻՑԱԹը

Էրմէնիլեր՝ ալէլումամ ադվամը Շարգիյէ միմանընտա զէքեալէթ տիրայէթլէրինճէ, միւթէֆիլ թատպիսթալարընճա, սէնաթալարընճա վէ մուամէլաթը թիւճճարիյէտէ օլան մէհարէթլէրինճէ չէօհրէթչուար տըրլար։ Պիր չօգ Էրմէնիլեր Ֆերսատէթտէ աքվլէթը Օսմանիէնին պէօյիւք մեմուրիյէթլէրինտէ պուլունմագտա իսէլեր տէ, Էրմէնի վիլայէթլերինտէ Էրմէնիլէրտէն մէմուրիյնի միւքեմմէլ բէք աղ տըր վէ եախսոտ հիչ եօգ տըր։

Պունլար էսասէն գավկաշար պիր եհալի օլմայը, հագգլարընտա ագվամը սաիրէ թարաֆընտան միւթէմատիէն իճրա օլունան սուի մուամէլէ իլէ քէնտիլերինին տիկեր գավմարա իթաաթ վէ թէպահիյէթ իթմէլերինտէն տօլայը։ Էրմէնիսթանը Օսմանի վիլայէթլերինտէ պիր նէվի տէնայէթ վէ հագիգաթը հալէ ատէմը տիգգաթ հուրալէ կելմիշ տիր քի, պու խուսուս Դարպ տէվլէթլերինին նէֆրէթինի մանճիպ օլուր պիր քէյֆիյէթ տիր։

Բուսիատաքի Էրմէնիլերին թիւրքիա Էրմէնիլերինտէն զիյատ պէօյիւք հուրրիյէթը չախսիյէլերի օլտուղու կիպի, բէք կիսաէաա տա Թ. ... ... վար տըր։ Վէ Բուս օրտուսունա կիրմիյէ տէ սերպէսթ տիրէր։ Պիր չօգ Էրմէնիլեր օրտուտա բէք պէօյիւք պիր չէօհրէթ գաղանմշլար տըր, վէ Լօրիս Մելիգօֆ վէ Լաղարէֆ վէ Ցեր Ղուկասօֆ նման Էրմէնի ժէնէրալլարը՝ սօն մանհարէպէտ Ասիա գրթասընտա պուլունանրուս ժէնէրալլարընն էն միւթէպէր վէ չէօհրէթլի գօմանտանլարը օլմուշլար տըր։

Պիր Էրմէնի մուհարիրի պիհագգն չէօյլէ եազըյօր։

«Էրմէնիլերին պայլճա նօգսանը հըրաք չանըշախսինին նէթիճէսի օլան իթթիֆագսըզըգ տըր։» Պու խաթա կէօրունէյտէ էսքի պիր չէյտիր, զիրա մուամիլէյհ մուհարիր պէրվէճէհը աթի իլավէ իտէյօր. «Էրմէնիլերին միլլի գրալըգըրը զայպ իթմէլերինէ սեպեպ իթթիֆագսըզըգլարը օլմուշ տըր։»

Աթիգ վագթլարտա օլտուղու կիպի, չիմտիտէ Էրմէնիլերին պայլճա իչի զըրաթի վէ թիճարէթ տիր։ Պունլար թիճճարլըգտա նամ վէրմիշ օլտուգլարը կիպի, մէմալիքը էճնէպիյտէ սաքին օլուպ իճրաի թիճարէթ իտէն Էրմէնիլերին չոզը տա քիւլիյէթլի սէրվէթ թոբլամըշլար տըր։

Էրմէնիսթանտաքի Էրմէնիլերէ կելինճէ, պունլարը պայլճա մէշղուլիյէթի զրաաթ տըր. լաքին պէօյիւք չէհրլերտէ Էրմէնիլերին գըսմը աղէմի տոգումճը. ... ...

ֆա ատալէթ իբրա օլունմագ, վէ օլուրսա պիւէ պէօյիք մէպլաղլար սարկ օլունմալը տբր։

Էրմէնիլերին հալի՝ պէօյիւք չէ. հրլէրտէ եախօտ չէհրլեր հէվալի. սինտէ չայանը թագամմիւլ օլա պիւէ, թաչրալարտա էօյլէ տէյիլ տիր։ Զամէն Էրմէնիլերին տէյիլ եալընըզ Իրան Քիւրտլերի թարրուզամընտան, իլա կէօչէպէ Քիւրտ ալիրէթլերինին 6 այտա պիր տէֆա վուգու պուլան հիճ. րէթլերի եիւզինտէն պաղէն տիւ. չարը միհէն ու ըղտրրապ օլտուգ. լարընը պունտան եվվէլպէյան իթ. տիմ. զիրա հէր նէ գատար կէօ. չէպէ աշիրէթ Քիւրտլերինին գըս. մը քիւլիսի գապահթըզ չօ. պանլար իսէ տէ, պունլարըն ի. չինտէ պաղը գանուն թանրմաղ սէրսէրիլէր վարարը քի, քէօթիւ. լիւք վէ խապասէթլերինին մէյտա. նա չըգմամաբ եախօտ միճա. զամ կէօրմէմէլերի իչիւն. քէնտի աշիրէթտաշլարընտան մուավէնէթ կէօրիւրլեր։

Լաքին պու ֆելաքէթլերէ, վէ ուիգագ վէ եա պէօյիւք տաղը. Քիւրտ Ֆըրգալարընըն աղ պուչ. ջուգ մէսաֆէ էօթէտէն իճրա իթ. տիրլերի թարրուզամը խուսու. մէթքարանէլէ միւնզամմ օրմագ իւզրէ, Էրմէնի (վէ Քիւրտ) քէոյ. լիսի էքսէր տէֆա մահէլի Պէյ վէ Աղալարտան սուի մուամիլէ վէ ռում ու թէատտի կէօրիւր։

Գրմամ [illegible] մահալլերինտէ եանի տէրուսինտէ եաշաեան էհալինին ֆէրեատ ու ֆիղանընտան տօլալը Բաթրիգխա. նէ ատֆիթերէրինտէ խամերի գատ ու. ռէպամ ֆտիվիչ օյան Զարան. ճագ, Բզի, ճապաղչուր, Սասուն վէ տիկէր նահիյէլերտէ՝ Թիւրք օլ. սուն Քիւրտ օլուն, մահէլի Պէյ. լեր՝ կէչմիշ կիւնլերտէ պեղիմտէ. րէպէյլերիմիզ կիպի եօլար թուռթոյօրլար։ վէ ճէզալա օղ. ըրամագսըզը քէօլէ, մագամընտա պուլունան քէօրիւ հագգընտա առի մուամէլէ ֆէրա իտեէօրլար։ Պու մահէլի բէհսէր բէք չօգ տէ. ֆա քէոյիւլերին էյիտէն հագգը մէչրուլերի օլմայան արաղէյի զամանինին հալը հաղրընտա հագգանիյէթին քսթիհսալը իմ. քէանսըզ կիպի տիր։

Իսլահ օլունմուշ պիր հիւքիւ. մէթի իշղալ իտէճէք են պէօյիւք մէսէլէլերտէն պիրի զրաթ մէսէ. լէսի տիր քի, պու մէսէլէ հեր նէ գատար ածը կէօրիւնիւբ իսէ տէ, պու սայէտէ քէօյիւլէր ուզուն միւտտէթտէն պէրու ղայպ իթմիշ օլտուղու հուգուգը եէնիտէն էլտէ իտերլեր, վէ Պէյլեր իսէ եճատա. լարընն հագգը մէչրուլերի օլ. մագսըզը ուզուն միւտտէթեր դուլանտըգլարը արագիտէն իհ. թիմալ քի մահրում օլուրլար։

ՐԷՍՄԻ

97 սէնէսի մարթ վէ նիսան թագսիթլերինին պին ղրչտան եօ. գարը եանի պին պիր ղրուչտան պէշ պին ղրչա գատար օյան թագսիթլերինէ մուգապիլ չէհրը Իյլուլոն Յինճի ճումաա իրթէսի կիւնինտէն, իթիպարէն եմայլի միսիլիս էյամը մախսուսէսինտէ կէօմրիւքտէն եչեան այնիյէ ալընմագ վէ պէհէր կիւն իչիւն երի. միչեր ատէտ օյմագ իւզրէ աղաս. թօսը Բուսինին 30ընճը բազար կիւ. նիւ իսթէք իտէնլերէ խազինեի ճէլիլտէն 427 ատէտ պիտէթ թէվ. զի վէ թագսիմ իտիլճէճկինտէն, քէյֆիյէթ մալիւմ օյմագ իւզրէ ի. լան օլունուր։

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Տախիլիյէ մուհասէպէճիսի Մեճ. տէտտին էֆէնտի հազրէթլերինէ բիւթպէի ուլա սընգը էվվէլի,

Խազինէի եվրագ միւտիրլիյի՝ տալիյէ ումուրը հուգուգիյէ մի. մէրեիզի սապրգ Շեֆիգ պէյ էֆէնտիյէ թէվճիհ պույրուլմուշ տբր։

—

Պապը Ամի հուգուգ միւշավիր. լերինտէն Բարնիս էֆէնտի հազ. րէթլերինէ բիւթպէի ուլա սընգը էվվէլի թէվճիհիյլէ թեպտիլէն ի. ֆինճի բիւթպէտէն պիր գրթա Մեճիտի,

Իքինճի օրտուի Հիւմայուն սիւ. վարի միրլիվալարընտան Մեճիտ բաշայա թեպտիլէն իքինճի բիւթ. պէտէն պիր գրթա Մեճիտի Նի. շանը լիհան պույրուլմուշ տբր։

(1—12)

ԹԷԼԵԳՐԱՖ

Ամերիկա Հավ.

(Պատ. ռադիո ելեկտրական)

Բէթերսպուրգ 8 սեպտ. Ռուսիա Զարը՝ Ֆանձիկ կիթ. մէք իւզրէ տիւն Բէթերհօֆտան Տէրժավ նամ սէֆիրնէյէ բաքիպ օլ. մուշ տբր. իմբերաթօրը միւշարի. լէյ՝ Ֆանձիկտէ իմբերաթօր կիս. եօմը կէօրէճէք տիր։

Ժոնեվ, 8 Մեն Բէրլիզոպարկ կա. զէթասը պու հայատիատէն թուքթ. տուրարագ տիյօր քի, Թայդը ի. ֆատէսի եանլրը օլուպ, Ֆանձիկ միւլագաթը հիչ պիր վագթ պիր. տէն պիրէ մէյտանա չըգմամըշ տբր. իմբերաթօր կիլեօմուն Ռուս հուտուտը գուրպինտէ պուլուն. մոսը հասէպկիյէ պու միւլագաթ վուգու պուլաճաղը կիպի, պուն. տան՝ իբի տէվլէթ վէ իբի հիւքմ. տար պէյնինտէ միւնասէպաթը տօսթանէ մէվճուտ օլտուղու, վէ իսթիգպալին սուլշ ու ասայիշ վէ էմնիյէթի թահթը թէէմինտէ պու. լունտուղու անլաշըլմագտա տբր։»

Իբի իմբերաթօրլարը միւլա. գաթը պիր գաչ սաաթ սիւրէ. ճէք տիր։

Բրէնո Պիղմարգ՝ իշպու միւլա. գաթտա հազրը պուլունճագ, վէ ճիւլուսընտան պէրու իմբերա. թօր Ալէքսանդրը իւլ տէֆա սէ. լամլայաճագ տբր։

Զարը զայրանդրդ [illegible] կիւն սիւրէճէք տիր։

Ամերիկա Բրիթիր

Պերլին 8 սեպտ.

Զար հազրէթլերի տիւնքի կիւն Ցէրժավ նամ սէֆիրնէյի իմբերաթօ. ըվյէ բաքիպ օլարագ Ֆանձիգ չէհ. ըինէ ազիսէթ իթմիշ տիր։ Բրէնո Պիղմարգ իւլ Գօնթ Մօլթքէ միւ. լագաթտա հազրը պուլունճագ. լար տբր։ Պու վագտայա պուրա. տաքի մէհաֆիլը պչսակիյէտ կէ. րէք Ալէմանիա իւլ Ռուսիա պէյ. ինտէքի հիւանիւ միւնասէպաթը թէէքիտինէ վէ կէրէք Ավսթրիա իւլ Ռուսիա պէյնինտէքի հիւա. նիւ միւնասէպաթը թահքիմինէ տեղլեթի նօգթաի նագարընտան պագրլտըզը հալտե ֆէվգէլատ պէօյիւք պիր նազարը խօշնուտի իւլ պագրլմագտա տբր։ Ամէմը սիյասի՝ պու միւլագաթա պիր ֆալը խայր նազարը իւլ պագը. եսը։

Աթինա 8 սեպտեմբեր

Կէչէնլերտէ Ամիրօտա գօման. տանլրգ իթմիշ օյան իսկէնտեր բաշանը էմրի իւզէրինէ վօլօս ի. լէ Ամիրօ պէյնինտէքի թէլեկրաֆ խաթթլարընը դաթ իտիմիշ օ. տուղու վօլօստան պա թէլեկրաֆ իշար օլունույօր։

Եէնիչէհիրին (Լարիսա) թաս. լիյէսինտէն սոնրա վօլօստա զայէթ ճիւզի պիր գուվվէի մուսթահֆը. զէ գալանագ տբր։

Ֆարսալ իւլէ Թրրհալանըն իս. լամ օյան պէլէտիյէ միւտիրլերի հիւքիմէթը Կունանիյէեէ պիր թէլեկրաֆ քէշիտ իտերէք, թաս. լիյէ վէ իշղալ մատտէսինին գան տեօքիւմէքսիֆին իճրա օլունմուշ օյտուղունտան նայի պէեանը մէմ. նունիյէթ իթմիշլեր, վէ մէմէքէ. քէթին՝ գրաչն հիւանիւ իտարէսի սայէսինտէ թէզեիրը մամուրիյէթ իտեճէկի իւմիտինի իֆատ իթ. միշլեր տիր։ Ա.ինի հրաստիյթը պէ. եան իթմէք իչիւն Ֆարսալ միւֆ. թիսի տտխի պիր թէլեկրաֆ քէ. շիտ իթմիշ տիր։

Լօնտրա 8 սեպտ.

Մայօ գօնթլուղու տախիլինտէ Գասլպար գասապասը գըշչա. սընը պէրհավա իթմէք իչին պիր սուի գասա վուգու պուլմուշ տբր։

ԻԼԱՆԱԹ

Էվգաֆ

Էվգաֆը Հիւմայուն խազինէսի Մահիւլաթ տաիրէսինտէ պէհէր կիւն միւզայէտէսի իճրա օլուն. մագտա օյան աթի ղագիրը մահ. լիլաթը մուայինէ պէն տէօթ հաֆթա միւտտէթը իրանընտան պիրինճի հաֆթայա գատ իրդու 1297 սէնէսի աղուստոսընըն 24ինճ. ճիւ բազար իրթէսի կիւնինտէն իթիպարէն պիր հաֆթա զամանը. տա միւզայէտէլերի իճրա գրընա. ճաղընտան, թաղիգ օյանարընն էյեամը մեգիւրէտ Մահիւլաթ տաիրէսինէ կէլիպ գըյմէթը մու. խամմենէնին էօչրիւնէ միւսավի բէյ ազչէսինի թէսիմը խազինէ կյանվ. լերի լազըմ կէլէճէյի, վէ բէյ. բէյ ազչէսի վէ մուաճճէլէսինէ մահսուպէն սուրէթ վէ սէրկի գա. պուլ օլունմայաճաղը պիրինճի տեֆա օլարագ իլան ու իլիթար օլունուր։

(1—158 վէ 160 — 4000 (1)

Լանկատա Ինէպէյ մահալլէսին. տէ Ոարայ—Օտալարը սօգաղընտա 60 զըրա արսատա մէպնի 2 օտա վէ պիրըմա վէ չէհրի 60 ղրչ. քիրալը թահթընտա տիւքքեանը միւշթէմիլ ախչապ պիր պապ մէն. զիլին նըսֆ հիսսէսի։

. . 8 . . 2000, Պալաթ գուր. պինտէ Համմամի մահալլէսինտէ Եօղուրթխանէ ճատտէսինտէ թէր. պիէն 25 զըրա արսատա մէպնի 1 օտա վէ 25 զըրա պաղչէյի միւշ. թէմիլ քեարկիր 1 պապ մէնզիլ։

. . 20 վէ 18 . . 25,000, Պէյօղ. լունտա Թաթավլատա Բօնճճու. խրխթօ սօգաղընտա թէրպիէն վէ թախմինէն 180 զըրա արսատա մէպնի 3 օտա վէ 2 սուֆա վէ պի. ըրմա վէ 550 զըրա պաղչէ վէ թահ. թընտա մէտատտա տիւքքեանը միւշ. թէմիլ վէ չէհրի 60 ղրչ. քիրալը ախչապ պիր պապ մէնզիլ։

. . 164 վէ 166 . . 9000, Խաս. քեօյտէ Ապտիւսսէլամ մահալլէ. սինտէ Խումպարխանէ ճատտէսին. տէ թէրպիէն 80 զըրա արսատա մէպնի չէհրի 100 ղրչ. քիրալը ախ. չապ պիր պապ գանվէ վէ իթթի. սալինտէ պագգալ տիւքքեանընը պիւթիւնէլրի։

. . 15 . . 7500, Խասքեօյտէ Ապ. տիւսսէլամ մահալլէսինտէ ճէղ. իրլի օղղընտա թէրպիէն 70 զը. ըա արսատա մէպնի 6 օտա վէ 2 սուֆա վէ պիրըմա վէ 30 զըրա պաղչէ վէ չէհրի 160 ղրչ. քիրալը ախչապ պիր պապ մէնզիլին նըսֆ հիսսէսի։

. . 38 վէ 30 վէ 40 — 24500, Թօբխանէտէ Թօմթօմ մահալլէսին. տէ Պոսթան պաշը սօգաղընտա թէրպիէն 150 զըրա արսատա մէպնի 6 օտա վէ 2 սուֆա վէ պի. ըրմա վէ թահթընտա թէրղի վէ սթթարտիւքքեանլարընը միւշթէ. միլ չէհրի 650ղրչ. քիրալը ախչապ 1 պապ մէնզիլին ռուպ հիսսէսի։

. . 39 . . 7500, Ահմէտիյէտ Օֆուլար մահալլէսինտէ Ահմէ. տիյէ վէ յտանը ճատտէսինտէ թէր. պիէն 120 զըրա արսատա մէպնի 10տա վէ պիրըմա վէ 650 զըրա պաղչէյի միւշթէմիլ չէհրի 150 ղրչ. քիրալը մուգատտէմա պօյա. ճը էլեեվմ պիր պապ ախչապ տիւքքեանընը նըսֆ հիսսէսի։

. . 35 . . 334, Ֆաթիհ գուր. պինտէ Խարաճը Մուհիէտտին մահալլէսինտէ Յեսթերէհիլեր ճատ. տէսինտէ թէրպիէն 30 զըրա պիր գրթա քեսերճի տիւքքեանը ար. սասընընն սիւլսան հիսսէսի։

. . 8 . . 200, Խասքեի գուր. պինտէ Նեվպահար մահալլէսինտէ Հէքիմ օղլու Ամի բաշա ճատտէ. սինտէ թէրպիէն 30 զըրա պիր գրթա պերպէր տիւքքեանը ար. սասընընն տերուսինտէ միսթէ. գարը կէսիյինին ռուպ հիսսէսի։

. . 96 . . 1500, Թօբգաբու գուր. պինտէ Պայազիտ Աղա մահալլէ. սինտէ Սալը Բազարը ճատտէսին. տէ թէրպիէն 40 զըրա արսատա մէպնի չէհրի 20 ղրչ. քիրալը ախ. չապ պիր պապ եօրկանընը տիւք. քեանը կէսիյինին նըսֆ հիսսէսի։

. . 37 . . 2500, Էյոսպ—Ինսա. բի գուրպինտէ Թագեէճի մահալ. լէսինտէ Ալաճա Զէյմէ ճատտէ. սինտէ թէրպիէն 2500 զըրա վէ տերուսինտէ պիրըմայը միւշթէմիլ պիր գրթա մէնզիլ արսասը։

. . 123 . . 23.000, Զարչէնպիհ բազարը գուրպինտէ Գօվաճը Ցե. տէ մահալլէսինտէ Զարչէնպիհ բա. զարը ճատտէսինտէ վէ Պէյճիճիէզ սօ. գաղընտա թէրպիէն 130 զըրա ար. սատա մէպնի 1օտա վէ պէրիմա վէ պիր ախուր վէ 370 զըրա պիլա կէ. տիք վէ պիլա նիւմէրօ հաթապ մահալի վէ ֆէվգինտէ սամանլըզը միւշթէմիլ ախչապ պիր պապ էթ. մէքճի ֆրունընընն սիւլիս հիսսէսի մահլիլտէն, տիկէր հիսսէտար. լարը հիսսէլերինի հիսսէի մահ. լիւլէ իւլէ պէրապէր ֆիրուսթի ի. տէճէքլերի։

. . 14 . . 4000, Պէչիքթաշտա Սինան բաշա մահալլէսինտէ Բէօ. սիւրճիւ սօգաղընտա թէրպիէն 150 զըրա արսատա մէպնի 1 օտա վէ չէհրի 250 ղրչ. քիրալը սաալ. պիր պապ քէօմիւրճիւ մաղազա. սընընն պիւթիւն միւլքի իւլէ կէտի. յինին 120 սէհիմ իթիպարը իւլէ 24 սէհիմի։

. . 4 . . 3500, Ռումէլի Հիսարընտա Ասրա էմինի մահալլէսինտէ Գանը գույու սօգաղընտա պիր գրթա թարլանընն պիւթիւնիւ։

. . 16 . . 1500, Զագմագճըլար եօղուլունտա Ցայէ խաթուն մա. հալլէսինտէ Վալիտէ խանը տե. ռուսինտէ պիրինճի գաբու թահ. թանիսինտէ թէրպիէն 40 զըրա արսատա մէպնի չէհրի 100 ղրչ. քիրալը ախչապ օտանընն 8 հիսսէտէն պիր հիսսէ կէտի իւլէ միւլքինին 6 հիսսէտէն պիր հիսսէսի։

. . 5 . . 8000, Գալաթատա Ալա. ճա Մէհմէտ մահալլէսինտէ ճէպ. պար սօգաղընտա թէրպիէն 70 զըրա արսատա մէպնի 3 օտա վէ պիր սուֆա վէ պիրրմա վէ 10 զը. ըա պաղչէյի միւշթէմիլ ախչապ պիր պապ մէնզիլ։

. . 114 . . 1750, Լոտրինէ Գա. բուսընտա Հաճի Մուհիէտտին մա. հալլէսինտէ Ամը Զէյմէ ճատտէ. սինտէ թէրպիէն 25 զըրա արսատ. տա մէպնի չէհրի 40 ղրչ. քիրալը ախչապ պիր պապ խաֆֆաֆ տիւքքեանը կէսիյինին նըսֆ հիս. սէսի։

. . 3 վէ 1 վէ 2 վէ 29 վէ 30. 35500 . . 7000, Գալաթատա Շա. միի ճէտիտա մահալլէսինտէ Գուբ. ջունտ. իան տէրունինտէ թէր. պիէն 235 զըրա արսատա մէպնի ֆէվգանի վէ թահթանի չէհրի 410 ղրչ. քիրալը քեարկիր 5 պապ օտալարընը ռուպ հիսսէլերի։

. . 14 . . 4000, Զարչուի քէ. պիրտէ Իսունճու խանը տերունինտէ թէրպիէն 25 զըրա արսատա մէպ. նի չէհրի 40 ղրչ. քիրալը պիր պապ օտա կէսիյինին պիւթիւնի։

. . 28 . . 1673, Եէտի գուլէ խա. բեհինտէ Ֆաթիհ մահալլէսինտէ Ճամիի Շերիֆ սօգաղընտա չէհրի 3 ղրչ. քիրալը ախչապ պիր պապ պագգալ տիւքքեանը միւլքիւնիւն 40 ագչէ իթիպարը իւլ 13½ ագ. չէսի։

. . 326 . . 4000, Իսկիստարտա Տէպպաղլար մահալլէսինտէ Թօք Թաշը ճատտէսինտէ թէրպիէն 35 զըրա արսատա մէպնի չէհրի 25 ղրչ. քիրալը ախչապ պիր պապ տեօքմէճի տիւքքեանընընն պիւ. թիւնը։

. . 25 . . 1666, Լալէլիտէ Գը. զել Թաշ մահալլէսինտէ Զուգուր Զէյմէ սօգաղընտա թէրպիէն 60 զըրա արսատա մէպնի չէհրի 80 ղրչ. քիրալը քեարկիր պիր պապ թէնէքէճի տիւքքեանընընն 6 հիս. սէսին պիր հիսսէսի։

. . 14 . . 8000, Գասրմ բաշա. տա Միրուրի մահալլէսինտէ Ին. ճէ Գամըզ սօգաղընտա թէրպիէն 70 զըրա արսատա մէպնի 3 օտտ վէ 1 սուֆա վէ պիրրմա վէ 100 զըրա պաղչէ վէ չէհրի 120 ղրչ. քիրալը ախչապ պիր պապ մէնզիլը։

. . 210 . . 4000, Խասքեօյտէ Քիրէմիտճի Ահմէտ Զէյմի մա. հալլէսինտէ Խասքեօյ ճատտէսին. տէ թէրպիէն 40 զըրա արսատա մէպնի 1 օտա վէ չէհրի 70 ղրչ. քիրալը պիր պապ հալլաճ տիւք. քեանընընն միւլք մա կէտիք նըսֆ հիսսէսի։

. . 3 . . 200, Ցիվան եօլուն. տա Ամիճ Ամի բաշա մահալլէսին. տէ Ոֆճու խանը տերունինտէ թէրպիէն 60 զըրա արսատա մէպ. նի վէ չէհրի 100 ղրչ. քիրալը պիր պապ օտանընն ռուպ հիսսէսի։

. . 1 . . 2666, Միւէյմանիյէ գուրպինտէ Թիրեաքի չարշըսը. տա թէրպիէն 30 զըրա արսատա մէպնի չէհրի 62 ղրչ. քիրալը պի. լա հավա պիր պապ ախչապ աթ. թար տիւքքեանընընն սիւլիս հիս. հէսի։

. . 141 . . 12500, Մահմուտ բաշատա Հաճի Բէօչէք մահալլէ. սինտէ Մահմուտ բաշա ճատտէ. սինտէ թէրպիէն 12 զըրա արսա. տա մէպնի չէհրի 150 ղրչ. քիրա. լը մուգատտէմա թօհաֆեը տիւք. քեանը էլեեվմ պիրա հավա նիմ քեարկիր պիր պապ խուրտավաթ. ճը տիւքքեանընն նըսֆ հիսսէսի։

. . 4 . . 5000, Գուզկունճուգ գարիբէսինտէ Պագգալ սօգաղըն. տա թէրպիէն պէր մուճիպը չաբ 194 զըրա 5 բարմագ պիր գրթա մէնզիլ արսասընընն պիւթիւնիւ։

. . 1 . . 6250, Խասքեօյտէ Հաճի Շապան մահալլէսինտէ Սա. գըզլը Պոսթան սօգաղընտա թէր. պիէն վէ թախմինէն 3000 զըրա տերունինտէ իբի օտա վէ իւչ պի. ըիմա վէ պիր լիմանլըգ վէ պիր սալաչ գահվէ վէ սէնէվի 2200 ղրչ. քիրալը պիր գրթա պօսթանընն 120 սէհիմինէն 15 սէհիմի։

. . 12 . . 1500 . . 850, Ամիան. սէրայ գաբուսը խարիհինտէ Գօ. ըուճու Մեհմէտ Զէյէպի մահալ. լէսինտէ գալաֆաթ մէյտանընտա թէրպիէն 15 զըրա արսատա մէպ. նի չէհրի 80 ղրչ. քիրալը ախչապ պիր պապ մարանկոզ տիւքքեա. նընընն ռուպ հիսսէսի։

. . 7 . . 3750, Պապը Ճաֆէրի խարիհինտէ Ախի Զէյէպի մահալ. լէսինտէ Եօղուրթճու օսգաղընտա թէրպիէն 25 զըրա արսատա մէպ. նի ֆէվգինտէ 10 օտալը միւշթէ. միլ վէ չէհրի 115ղրչ. քիրալը քեար. կիր պիր պապ թէրզի տիւքքեա. նընընն 120 սէհիմ իթիպարը իւլէ 22½ սէհիմի։

. . 15 . . 45,000, Միւէյմանի. եէ Սիւլեյմանիյէ ճատտէսինտէ թէրպիէն վէ թախմինէն 200 զըրա արսա իւզէրինէ մէպնի 12 օտա վէ 2 սուֆա վէ պիրիմա վէ 120 զըրա պաղչէ վէ պիր սարընճ վէ 70 զըրա մաթպախ մահալինի միւշթէմիլ ախչապ պիր պապ գո. նաղընն 3 ռուպ հիսսէսի։

. . 26 . . 1500, Ահմէտիյէտ Սօֆուլար մահալլէսինտէ Պագգալ սօգաղընտա 40 զըրա արսատա մէպնի պիր օտա վէ պիր գույու վէ 300 զըրա պաղչէյի միւշթէմիլ ախչապ պիր պապ մէնզիլ։

. . 37 . . 2000, Ֆաթիհ գուր. պինտէ Խէվճէ Խայրէտտին մա. հալլէսինտէ Սիւբիւրկէճի սօգաղընտա թէրպիէն 15 զըրա արսա. տա մէպնի քեարկիր պիր պապ գօլթուգճու տիւքքեանընընն նըսֆ հիս. սէսի։

. . 19 . . 10000, Լալելի գուր. պինտէ Մէսիհ բաշա մահալլէսին. տէ Ամչրխանէ ճատտէսինտէ թէր. պիէն 30 զըրա արսատա մէպնի 3 օտա վէ 1 սուֆա վէ 1 գույու վէ չէհրի 80 ղրչ. քիրալը վէ թահ. թընտա մէտատտա տիւքքեանը միւշթէմիլ ախչապ պիր պապ մէն. զիլ։

. . 3 . . 400, Քէչէճիլերտէ Գա. բաաչ մահալլէսինտէ Գալֆա սօ. գաղընտա թէրպիէն 25 զըրա պիր գրթա մէնզիլ արսասը։

. . 1 . . 2200 . . 1750, Պոյաճը գարիյէսինտէ քիլիսէ սօգաղըն. տա պերմուճիպը թէվէսսիլը 220 զըրա պիր գրթա ֆուրուն արսա. սընընն խուսմ հիսսէսի վէ հիսսէ. տարլարը թարաֆընտան հիսսէ. լէրինի ախէրէ ֆիրուսթի իտեճէք. լերի։

. . 14 . . 12000, Ամնավուտ գարիյէսինտէ Անպարը — Ցէրէ ճատտէսինտէ 6 տեօնիւմ պիր գը. թա՝ պագ իւլէ իբի տեօնիւմ՝ պիր գրթա չիլէք թարլասը։

. . 296 . . 15000, Մահմուտ բաշատա Մահմուտ բաշա ճատտէ. սինտէ 60 զըրա արսատա մէպնի վէ 20 զըրա պաղչէյի միւշթէմիլ չէհրի 600 ղրչ. քիրալը քեարկիր պիր պապ հարրընը տիւքքեանը. նընն ռուպ հիսսէսի։

. . 4 . . 2550, Մահմուտ բա. շատա Պեղճիլեր սօգաղընտա 40 զըրա արսատա մէպնի չէհրի 120 ղրչ. քիրալը պիլա հավա քեար. կիր գահվէ վէ սուճու տիւքքեա. նընընն ռուպ հիսսէսի։

. . 301 . . 17500, Մահմուտ բաշատա Մահմուտ բաշա ճատ. տէսինտէ 70 զըրա արսատա մէպ. նի վէ 15 զըրա պաղչէ յի միւշթէ. միլ չէհրի 800 ղրչ. քիրալը քեար. կիր պիր պապ հազրընը տիւքքեա. նընընն ռուպ հիսսէսի։

(1) Ճիմմէլէրին պաղարընտա իւք հիզատաքի պուլունան բագգալար մահիւլաթընն նիմէրօյարընը, իքինճի հիզատաքիլեր լիրան Օսմանի 100 զուրուշտան օլարագ զըյմէթը մուխամ. մէնէլէրինի վէ իչիւնճի հիզատա պու. լունան բագգալար տաճի պէտէլը միւ. զայէտէլերինի պիտիրմէջատ տիրլեր։

ՍԱՐՐԱՖԻՑԷ

ԷՎՐՈՊԱ ՓՈՐՍԱՍԸ

Լօնտրա, 8 Սեպտ.

Ինկիլ. էսհամը Ինկ. Լիր	99- 3/8
Օսմ. էսհամը աչրլաը	17- 5/16
» » գաբանաը	17-1/2
Իթալիգրազ 65	19-1/4
» 69	19- 5/8
» 71	78- 3/4
» 72	32-
» 73	19- 1/8
Օսմանլը պանգաաը	19-1/4
Մըսըր տուլուն. մութա հրատ	78- 1/4
» իմթիյազը	90-
Բուսիա իսթիգրազը	98- 1/8
Գամպիս Բարիզ 8 այ վաստ	–

Փարիզ, 8 Սեպտ.

Ֆրանս. էսհ. 3 % ֆր.	85 75
» » 5 գրանսուզ	116-50
Օսմ էսհամը աչրլաը	17-80
» » գաբանաը	18-05
Իթիգրազ 65 ֆր.	102-
» 69	100-
» 73	102-
Մըսըր ֆոնս. մութա հրատ	399 37
Գրեսի Լիոնէ	980-
Օսմանլը պանգաաը	742-50
Բուսիի չըմենաքֆէրի	65-
Իթալիա էսհամը	90 10
Գամպիս Լօնտրա 3 այ վաստ	25-35

Վիեննա, 8 Սեպտ.

Անգլօ ֆիորին	–
Բուսիի չըմենաքֆէրի	26-

ԴԱԼԱԹԱ ՓՈՐՍԱՍԸ

Էս. սուս. տուն ագչ. գաբ.	18 38
Գաբ. տապահ աչրլաը	18 32
Իթիգ. 63 (Մութօն) 6 % ֆ.	96-
» 65 » 6 % ֆ.	96-
» 69 (Բրինար) 6	95-
» 72 (Գօն տիւ Թրեզոր)	31-
» 73 6 % ֆ.	93 50
Բուսիի չըմենաքֆէր 3	58-
Ագէ ֆայիզի »	09-
Բրբոր Դրչ	00-
Հավալէսիզ »	40-

ԶԱՆԳԱ ԱԴԵՍԻՈՆԼԱՐԸ

Գրեսի ժէնէրալ	7-15
Սամպոլ պանգաաը	12-20
Սուիթէ ժէնէրալ	5-24
Թրամվայ	3-95

ԱԳՋԷԼԻՐԻՆ ՖԻՑԱՐԸ

Օսմ. լիրաաը 100 ղրչտան	Դր. Փր
Պէյազ մէճիտիյէ ֆարգը	107-14
Մէքալիք »	205-
Պէչիք »	209-
Սլթըլըգ »	126-10
Պազբր »	680-
Գայմէ »	1010-
Ինկիլիզ լիրաաը	109-06
Ֆրանսզ ալթունաա	87- 3
Փոլ	88-26
Գրիմից ալթունաա	51-10
Գարպոն գայմէսի	8-62

Շէհր Էմանէթինէտէն կէլէն իլան

Իքինճի տաիրէի պէլէտիյէ Թան. զիմաթ հայլանաթը իչիւն պիր սէնէլիք օյարագ միւայասընա լիւղում կէօրիւնէն 1720 քիլ պի. ըինճի թունա չարիրինն տաիրէի մէրգումճէ միւնագաասը պիլ իճրա պէհէր քիլի 13½ ղրչտա Թալիպի եօհտէսինտէ օյուպ, իլ. լուլուն իքինճի չարչէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլճէճկինտէն պունտան նօգանընա Թալիպ օ. լանլարըն եէվմը մէգիւրէ գատար Շեհր Էմանէթի մէճլիսինէ միւրա. ճաաթ իյլէմէլերի իլան օլունուր։

25 օգոստոս 97 2—1

Եվգաֆը Հիւմայուն նէզարէթի վարիս տաթը ումումիյէ խասքէսինտէն կէլէն իլան

Շահգուլի վագֆիրընը պէյօղլուն. տա վագֆը մէգբիւր ճամիի չէրֆի. ֆի եօնիւնտէ պիր պապ տիւք. քեան իճարէ վէրիլէճկինտէն, Թալիպ օյանլարընը Թարիխը իլան. տէն իթիպարէն նիհայէթի պիր հաֆթայա գատար Էվգաֆը Հիւ. մայուն վարիտաթը ումումիյէ ի. տարէսինէ կէլմէլերի իլան օլունընը։

26 աղսթոս 97 3—2

Էպնիթ Էշեեամընա տաիր Պէօցիտիր Տէրօզիտօ

107 Մոմէնէ Ճաստէսինտէ 107

Սպիրիտօն Գաբուր

վէ

Ժ. Բէլթան

Նու աթիտէքի պէօյիւք ֆապ. րիգալարը վէքիլի։

Արնօ Էթիէն—Մարբէլ—Թուղ. լա վէ քրէմիա վէ սագը վէ սարէ։

Լանկ Ֆիս Էնէ—Մարբէլ—Թաչը սէրթ վէ եումուշագ։

Պէ Լիւգէ Գօմբանի—Կրնոգ. էզա. Բօթան չիմէնթօսու վէ վա. լէնթին։

Շարլը Սիգար—Մարբէլ—Պօ. ռու, քիւնը վէ էմալի։

Պէրնար Օպէր—Մարբէլ—սպա. կիւլ վէ սարը թէրպիլէր։

Մէգբիւր մաղազասա կէրէք բարչա բարչա վէ կէրէք թօքսան օլմագ իւզրէ սըբարը գապու. օլունմագտա տբր։

Պալատէ գիքր օլունան էշեան մէթէնէվիստան պաչգա, մեգ. քիւր մաղազասա էպնիյէէ տա. իր էշեան սարէ մէսլա Թրիէս. թէ թաչարը, իթալիա մէրմէրլէր. ի, Մարթա թաչարը, տէմիր քրիչլեր վէ պունարա միւասալ էպնիյէյէ միբթալլիգ էշեա վէ լեվազիմաքը սարէ մէվճուտ օ. լուպ, կէրէք բարչա բարչա վէ կէրէք թօքսան էհվէն ֆիեաթ. լարլա սաթըլմագտա տբր։

ՍՊԻՐԻՏՕՆ ԳԱԲՈՒ

Վէ

Ժ. ԲԷԼԹԱՆ

1881 փեստ. 3

ՍԱԹԼԸԳ ԱՐՍԱ

Պէյօղլունտա Ինկիլիզ Սերայը արգասընտա Գամէր խաթուն մա. հալլէսինտէ Գըլըճ սօգաղընտա 160 զըրա արսա սաթլըգ օլտու. ղունտան, Թալիպ օլանլարըն մաթ. պասմըզա միւրաճաաթի իյլէմէլերի իլան օլունուր։